

Nejstarší pečet téhož erbu našel jsem v listu 1269, 2. Maj. (Reg. II, 253) u Drslava sudiho kraje Plzenského. Týž erb se pak vyskytuje nejen na Plzensku, nýbrž i na Prachensku, záhy v Kouřimsku a potom ve východních Čechách. Na Moravě byl vzácný.

V Plzensku byli potomky Drslavovými bezpochyby *Netoničtí z Nebílova*, jichž předek Protiva z Nebílova (1406) má koníka na štítě i nad helmou. Tak i pečetili 1430—1449 Vilém z *Netonic*, 1507 Ctibor, 1563 Jan Netoničtí z Nebílov a Markéta Netonická, jejiž pečetidlo je v museum. Kolář našel erb v erbovníku Dírenském, totiž štít křížem dělený, v 1. a 4. poli (modrém) bílého koně s uzdou a pokrytím, ve 2. a 3. poli tři černé pruhy (příčné?), též v modrém poli.

Rozvodovští z Něšova měli též bílého koníka na modrém štítě. (Franskova sbírka v Roudnici. M. tab. 141, H. XIII. tab.) Tak pečetili 1412 Jaroš Něšovka ze *Skupče* (bibl. Praž.), 1424 Jan z Něšova (arch. min. vnitra) a jich potomci. Větev tohoto erbu psala se po Záhořanech u Domazlic, jako 1449—1453 Jindřich a 1458 Jan Kytlice ze *Záhořan*. (Obr. pečeti H. IX. tab.) Z jejich sousedství měl také týž erb Amcha ze *Spaňova* (1490, otisk v Roudnici).

Nejvíce se erb tento rozšířil na Prachensku. Předním jeho tu rodem byli *Malovci*, jichž erbem pečetí posud městečko Borotín. (Obr. erbu H. VII. tab., pečetí H. VII. a VIII. tab.) Pěkný jich erb spatřuje se na kostele Pacovském a k uzdě je přitesána ruka ji držící. Barvy byly zlatý kůň s červenou uzdou na modrém, klénot týž a přikryvadla týchž barev. (Paprocký o st. ryt. 123, Vídenský rkps. č. 8330, M. tab. 48.) Když byl l. 1638, 13. října Jiří Malovec z Chýnova do panského stavu povýšen, polepšen erb jeho a starý erb ponechán v levé polovici polovičného štítu; do pravé zlaté dán mu černý korunovaný orel, dvě helmy s přikryvadly černozlatými a zlatomodrými, klénoty v pravo orlice a v levo koník. Když l. 1781 14. února Jozef Kosoř Malovec z Malovic do panského stavu povýšen, potvrzen starodávný jeho erb, zlatý koník s červ. uzdou v modrém, helma s korunou a modrozlatými přikryvadly a klénot koník. Barvou koně odchýlila se jen Skalická pošlost Malovců z Chýnova. Když l. 1760 13. září bratří Ferdinand, Ignác a Arnošt Vilém Malovci a strýc jich Jozef panský stav starožitných rodin obdrželi, potvrzen jim erb: modrý štít s bílým koníkem a červ. uzdou, ale přikryvadla zlatá a modrá. (Tak a správně v Jakubičkově sbírce.) Znaméním polovičného koně pečetili 1313 Bohuslav z Malovic, 1364 Petr z Libenberka, t. j. Libějovic, 1371 Petr z M., 1374 Hanek, 1387 Petr, 1424 Jan, 1443 Jan Kosoř a Jan z *Nestanic* a j. Pečetidlo Lidmily Žeberkové roz. z Malovic je v Pražském museum. K Malovcům náleží také (1362) Mikuláš z *Bělče*.

Jiná skupina téhož erbu Malovcům blízka z Prachenska se rozšířila do Bechynska až za Bechyni a Týn n. Vltavou. Po Dobronicích nad Lužnicí psali se 1347 Vlček, 1358—1366 týž, 1373 Zdenka a l. 1385 Diviš z *Dobronic* pečetice koněm. (Viz obr. pečeti H. VII. tab.) Příbuzní jim i rodem i erbem

byli Bláha ze Žimuntic (1358), Přibík z Bečic (1378) a Přibík ze Žimuntic (1394—1403). Po Dobronických a Žimuntických dědili *Kraselovští z Kraselova*. Jich předkem byl tuším Lipolt z Tourového odjinud z Dražova (1358, 1359). Bratří Vojtěch (1395—1412), Jan (1407—1422) a Lipolt (1412) pečetili znamením koně, majíce jej buď na štítě, aneb nad helmou, ano Vojtěch míval jej i na štítě i nad helmou. Po nich erb ten změněn. Na červeném štítě spatřuje se stříbrný kotouč a jako klénot stříbrný koník s červ. uzdou. (Paprocký o st. pan. 393, 394, o st. ryt. 208.) První tak pečetili l. 1430 Lipolt, Arlam a Jan z Kraselova, l. 1463 Jan odtudž a pak všichni jejich potomci. Také Markéta (1437) a Aléna (1455) z Kras. pečetily jen kotoučem na štítě. Patrně dědili kotouč po Dlouhoveských.

Malovci chlubívali se, že pocházejí od pánu z *Pardubic*. (Obr. erbu H. X. tab.) Není potřeba o tom pochybovat, ač spojitost mezi oběma rody již dávno zřejmá není. Barvy erbu Pardubských byly červený štít a stříbrný koník, bezpochyby se zlatou uzdou. Svědčí o tom posud erby měst Pardubic a Hlinska. *Arnošt ze Staré* pečetí 1340 jen klénotem, totiž rohy, z nichž každý byl posázen čtyřmi kytami. (Arch. fary v Kladsku.) *Kuník z Hostyně* odjinud ze Staré (1346) měl na štítě koně a nad helmou rohy peřím ozdobené. *Smil z Pardubic* (1350—1356) a bratr jeho Bohuše (1356) mívali koníka na štítě, *Vilém ze Staré* (1350—1360) na štítě i nad helmou. Tak i pečetil l. 1393 *Smil. Markéta z Rychemburka*, ač vdaná, podržela koníka na štítě (1416, bibl. Praž.).

Kromě těchto skupin vyskytuje se znamení koníka osaměle. Tak má jej 1350 *Vadek z Byšic* (u Mělníka) nad helmou, ač je-li to koník, a *Jan ze Hlohova* (u Vlašimě, 1403) a *Mikuláš z Hořan* (u Kolína, 1438) mají na štítě koníka s uzdou. Mezi odpovědníky pana z Rožemberka (1450, 15. Maj. arch. Třebonský H. 1296) nachází se i *Jan ze Lhotky* (někde z východních Čech) a na pečeti má půl koně s uzdou. Na Moravě vyskytuje se toto znamení vladycké jen u *Ješka z Kopařovic* (1337, v arch. kn. Lichtenst.). Každý z koníků svrchupsaných jest polovičný.

36. Husí hrdlo.

Erb dvou husích hrdel vyskytuje se záhy i v Čechách i na Moravě a to v místech od sebe odlehlych. *Z Bělčic* na Prachensku pocházel Oldřich řeč. Jahoda, který se také v severních Čechách vyskytuje. Tamže vyskytuje se l. 1346 Jetřich ze Sloupu odjinud z Újezdce, jenž má dvě husí hrda nad helmou.

Oldřich z Újezda, kuchmistr královský, jenž l. 1403 na Újezdě sv. Kříže sedél, má na pečeti své l. 1382 k listu známého bratrstva přivešené dvě husí hrda, proto také „duo cornua“, která má mítí Přibyslav z Újezdce, arcijahen Horšovský, nejraději bychom vyložili na husí hrda (1377, rkps. kapitulní).

Ostatní v Čechách téhož erbu se vyskytující lze pokládati za jeden rod s moravským. Na Moravě vyskytuje se poprvé Bohuněk z *Olšan* řečený Zerze (1337) poprvé s dvěma husími hrdly nad helmem, l. 1368 mají týž erb Ronovec a Jan bratří z *Boršic*. Téhož erbu jsou 1388 Bedřich z *Kojsova*, Svatobor, Bohuněk a Domanek ze *Zavorice* a l. 1397 Janek z *Babic*, Petr z *Lichtnova* a Vyšek ze *Zavorice*. Posledního Moravana téhož erbu známe Bohunka z *Maršova* (1419, Hradec).

Z příbuzenstva předešlých vyskytuje se l. 1312 (arch. Třebon.) Bedřich ze *Lhoty*, tuším té, která jest Černovicům nejbližší. Téhož erbu pak byl Mikšík ze *Lhoty* (1380) a týž l. 1390 z *Mečíkovic* (u Budějovic) řečený (arch. Vyšnobrodský a města Krumlova). Ti nosili to znamení buď na štítě, aneb za klénot. Lhotských potomci snad jsou *Chvalové z Kolenec* (1499 Chval, 1538 Jiřík Ch. z K.), kteří měli to znamení i na štítě i nad helmou. Rodina, která z Moravy přišla aneb taková, která z Čech do Moravy zasáhla, usadila se na Štítném a zvali se *Štítní ze Štítného*, rozdílní pouze erbem i původem od rodu Tůmy ze Štítného (I, 6). Jan ze Štítného (1412) měl husí hrdla nad helmou, Jan (1424) a Václav (1445) na obou místech a Václav l. 1448 jen na štítě. Jan a Jan syn jeho l. 1447 mají štít zhora polovičný a prvoční znamení nějakým nezřetelným předmětem rozšířené ponechali si za klénot. (Arch. arciděkanství Krumlov.). Barvy jsou v Jak. sbírce takto udány: hrdla černá, štít stříbrný a přikryvadla týchž barev. Mikuláš *Mrakotický z Mrakotic* 1474—1495 pečetil jako Štítní polovičným štítem a husími hrdly. Vaněk z *Lovčic* a z *Mezného* (1415—1424) a Ctibor z *Černic* (1447) patří také k tomuto erbu. Vladky z Lovčic a z Mezného mají později za klénot supí hlavu a štít s pruhem pošikem položeným, tak že snad se má Vaněček z rozrodu husích hrdel vyloučiti. Na pečeti l. 1415 (u sv. Jilji) má dvě husí hrdla jako jiní na pečeti l. 1419 (v Třeboni), hrdla jsou sice jeřabatá, ale nos a hlava přece jen husí.

37. Sekery.

Erb dvou sekér křížem přeložených, vzácný byl v Čechách a již na počátku 14. st. byla pověst, že páni erbu toho pocházejí od Vršovců. V kronice Boleslavské se vypravuje, že kníže Bedřich Vršovce přijal k milosti, ale aby svou hanbu měli na paměti, kázel jim bradatici na štítě míti. (Font. r. B. III, 155.) Přísně berouc, nemělo by se toto na erb dvou sekér vztahovati a jestliže se ta věc tu připomíná, děje se proto, že Sekerkové z Sedčic mající na štítě sekery se od Vršovců odvozovali a přímení Vršovec posud mají. Sice jest zemanů s jednou sekerou po skrovnu.

Slovo bradatice vykládá se obyčejně jako halapartna. Ale něco takového se v pamětech současně s Boleslavskou kronikou nenachází. Ratibor z Sedčic (1305, Arch. kapit.) měl na štítě zbraň podobnou srpu, zřejmá jest rukovět s povrchem stočeným, aby byla pevně držena, též

kříže s jablíčky na koncích a dva tenké srpy odtud vybíhající. A též znamení, ač nikoliv tak ozdobně vyřezávané má i Budivoj z *Jehnice* na Moravě (1292, Arch. velkého převorství).

Erb dvou zlatých seker na červeném spatřuje se na svornících kostela ve Zbraslavicích a též na jednom kameni, tudíž vytěsané. Jest to bezpochyby erb starých držitelů ze Zbraslavic, nežli je měli páni z Kolovrat; odtud si i vysvětlíme jméno Zdeňka *Sekyrky ze Zbraslavic*, jenž byl l. 1394 v jižních Čechách. (DD. 13, f. 145.)

Původíště erbu jest krajina mezi Louny, Roudnicí a Prahou, tedy ta, kde Vršovci statky mívali. Jedna větev rodu toho seděla na Hořešovicích a odtud zvali se z *Hořešovic*, když již dávno Hořešovic neměli. Erb jich byl: na červeném štítě dvě sekerky stříbrné barvy s držadly zlatými (Frankova sbírka v Roudnici „MS. Balbini“ a tabule na zámku Orlickém). V Jak. sbírce odchylně jsou na štítě polovičném v pravo červeném, v levo stříbrném, dva praporce týchž, ale proměněných barev a též nad helmou. Na pečeti Purkarta z H. (1459 v arch. Třebon.) jsou zřetelné dvě sekery a nad helmem křídlo. Na pečeti Jana Purkarta z H. l. 1486 (arch. býv. dvorský) již jsou sekerky takové, že by se i na praporce vykládati mohli.

Sekerkové z *Sedčic* nosili na modrém štítě dvě sekerky stříbrné barvy (M. tab. 124.) Později malovali stříbro jako ocel a rukověti zlaté. (Král v Hradech VIII a X., Jak. sbírka.) Klénotem bývala dvě černá křidla a mezi nimi sekerky. V Jak. sbírce jest též erb Vršovců Sekyrků, totiž štít polovičný; v pravém modrém poli zlatá vrš, v levém modrém dvě zlaté halapartny, dvě helmy s přikryvadly týchž barev, na pravé modrá a zlatá točenice s bílým čápem, na levé dvě černá křidla s halapartnami na kříž přeloženými. (Pod. M. tab. 124.) Protože starší držiteli Sedčic jiný štít měli, zdá se, že Sekerkové sem z Rakovnicka nebo Slánska přišli; Ratibor z Sedčic (1417) první měl sekerky nad helmou; Bořita (1441) položil je na štít vedle sebe a následující (Bušek 1456, Beneš 1456, Ladislav 1534 a j.) nosili je křížem. Pěkně vytěsané a pravé sekery téhož rodu spatřují se na kostele v Kostelci n. L. (Obraz erbu H. VIII. a X. tab.)

Osaměle se vyskytují 1367 Styr z *Beřkovic*, 1367, 1368 Hynek z *Ředhoště* (sekerky nad helmou, v arch. Hrádeckém, obraz erbu H. XIV tab.), 1403 Jindřich z *Trhlav* (Drážďan.) a Jan z *Buděhostic*, odjinud z *Chlumčan* (otisk pečeti v Roudnici).

Také na Moravě se erb ten rozšířil a možná, že pošel ze společného kmene českomoravského. Mikuláš z *Kralic* (1310) měl dvě sekerky křížem přeložené na štítě a za klénot bradatice peřím ozdobenou. Týmž štítem pečetili 1341, 1343 Blud, 1365, 1371 Vicen a Mikeš, 1375 Jimram a Ješek, 1475 Vít z Kralic a l. 1539 Jindřich Kralický z Kralic.

Petr z *Budče* (1387) má dvě sekerky křížem přeložené nad helmem, Bořita odtudž (1446) má je na štítě. Potomci jeho měli příjmení Bořita z Budče a nosili „dvě sekery bradatice“ bílé na modrém poli, nad helmou korunu a dvě křidla a v nich též znamení. (Zrcadlo 289.) Ve sbírkách

zemského arch. v Praze jest týž erb poněkud jiný, totiž štit polovičný v pravo modrý, v levé bílý a sekery na něm proměněných barev, přikryvadla týchž barev a jen koruna. Ještě jinak KB. tab. 8.

Hyněk z Bystřice (1347), Alšík z Bystřice odjinud z Mrzkles (1381, 1382) pečetili tak, že měli dvě sekery za sebou ležící a ostřím vzhůru obrácené, ale Vítěk (1381—1397), jeho vrstevník, měl na štítě dvě sekery křížem přeložené. Tak i pečetili 1437 Jan Tlačisvět, 1453—1495 Jan Bořita z Bystřice, 1454 Jindřich z B. a z Muchnic, 1455—1495 Všeboř z B. a potomci jich Bystřičtí z Bystřice: Barvy prý byly: červený štit, sekery bílé se žlutými topúrkami, přikryvadla červená a bílá. (Jakubičkova sbírka.)

Osaměle s týmž erbem se vyskytuji 1337 Boleslav z Veselé (dvě sekery čepci k sobě), 1347 Bohuše z Malé Senice, 1409 Vilém z Litencic (též tak), 1378 Alšík z Heroltic (křížem), 1397 Hynek z Otradic, 1398 Vítěk ze Stražovic se syny Těmou a Pešíkem, 1410 Hynek z Týnce, 1417 Arkleb z Řičan. Zvláštní jest erb Jana Kytle ze Lhoty (1533, arch. města Brna), totiž dvě bradatice na štítě a za klénot dva háky, jako mívají ke strhání větví. Když l. 1551, 17. dubna Jiříkovi Kytlovi erb jeho potvrzen, již není řeč o bradaticích; erb popisuje se: Štit červený, v něm dva háky medařské na kříž, jeden bílý, druhý modré barvy, přikryvadla bílá červená a nad helmou dva háky týmž spůsobem.

38. Lidská hlava.

V jižních Čechách velmi oblíbeno bylo znamení lidského těla aneb jeho vrchních částí. Kromě vrchní části bojovníka, mnicha neb muže s růžencem a postavy veslující, často se vyskytuje pouhá lidská hlava, ale zase s rozličnou spůsobou. Druhdy je jen hlava s hrdlem, druhdy i kus prsou. Nejstarší pečeť je u Mikuláše z Němče (1338 H. U.). Hlava je tu rouchem zahalena a od strany vyryta; u Bedřicha z Němče (1372—1379) je z průčelí. Dvořata z Cipína (1366, H. U.) má holou hlavu s ústy pootevřenými, tak i l. 1380 Veclín z C., ale týž Veclín má l. 1397 hlavu tak řezanou, že mnoho ptačí hlavě s krátkým a tlustým nosem neodevzdá a z té hlavy dole usečené visí třasně. Týž, aneb jiný Vecl má nad helmou hlavu zahalenou a část roucha visí z ní, zatáčejíc se v kličku (1406). Petr odtudž (1422, Orlík) má průčelí holé hlavy a těla až po ramena. Kunrát z Trojanov (1372, H. U.) má hlavu, která se kohoutí hlavě trochu podobá, ana má pod bradou lalok, ale v zadu jeřabaté kštice, ale týž Kunrat má l. 1389, jak se zdá, holou hlavu. Podobně pečetil l. 1407 Čeněk, syn Jindřichův, z Trojan. Kunrát z Trojan (1457, H. U.) má na štítě hlavu s jeřabatými vlasy a kus těla po rameno, a na prsou je viděti 3 knoflíky, nad helmem je nádoba (becher = kopf). Erbu hlavy byli i l. 1375 Mikeš z Řevňovic odjinud z Perneho, 1397 Řehoř z Pasovar, 1397 Beneš z Konratce a v Lužnici. Možná

že sem patří také Beneš Papák z *Návětrí* (1454), jehož pečeť jediná v arch. Třeboňském není dosud zřetelná.

Patrně sem patří Beneš z *Heršlaku* (1372, H. U.), jenž na místě hlavy má rovnou nádobu neb koflík a okolo něho čtyři obroučky. Že tomu tak, svědčí pečeť Domina z *Doudleb* (1429, v Budějovicích), jenž má na štítě koflík s jedním silným obrucem a nad helmou poprsí muže, jehož ruce jsou na prsou přes kříž složeny. Sice mají vladky z Doudleb vždy jen hlavu jako 1366 Trojan a Mikuláš, 1395 Pešík a Jindřich, odjinud z *Borovnice*, 1407–1413 Čeněk, 1407 Domin a Hroch, 1407 Jindřich z *Jívovice* a 1412 Petr. Jindřich z D. (1407) má zase hlavu takovou, která se z předu kohoutí podobá a v zadu má jako dvě péra svislá. Čeněk z D., odjinud z Trojan (1414), Hroch (1415), Vilém (1446, 1482), Jan (1493) a j. v. mají hlavu lidskou z průčelí a Diviš (1505) ze strany. Potomci jich *Doudlebští* z *Doudleb* odchýlili se od spůsobu předkův svých a přiklonivše erb svůj k Pouzárům z Michnic a Sudlicům z *Jívovice*, měli na modrém štítě poprsí rytíře v ocelové zbroji s mečem dobytým a totéž znamení jako klénot (Jak. sb. M. tab. 95.), jak se to také na pečetech 17. st. (1643, Arch. DZ. VIII, 1.) spatřuje.

Týž poměr vyskytuje se také u *Lipanských z Lipan*. Mikeš z L. (1380, Břevnov) má nad helmou toliko hlavu, Čeněk, jeho vrstevník, poprsí muže bradatého s čepicí na hlavě a pláštěm okolo ramen (tak i 1380 Havel z *Chraštan*), Mikeš z L. poprsí muže, jemuž s krku kukle neb kapí visí (1415, Orlík). U Buzka z *Pašiněvsi*, faráře v Bychorách (1396, rkps. kapit. Praž.), popisuje se týž erb jako „figura cuiusdam monachi barbati“. Pozdější *Lipanští z Lipan* a vladky *Studenečtí* a *Zachařové z Pašiněvsi* (viz obr. náhrobku H. V. 314.) také ten erb změnili. Lipanští měli na modrém štítě mnicha oděného hnědým rouchem na lodičce jedoucího a veslujícího, přikryvadla modrá a zlatá a nad helmou tři péra, černé, zlaté a modré. (Jak. sb. Viz i Janderův Miletín na str. 127.) S tím se shodují pečeti Jetřicha L. z L. (1584) a Lidmily Bukovské z Lipan (1628, arch. DZ.), ale u Lidmily je klénot takový, jako znamení na štítě. Vladky z Pašiněvsi obrali si na červeném štítě oděnce na lodičce přirozené barvy veslujícího, přikryvadla červ. a stříbrná, nad helmou dvě péra, v pravo červené, v levo stříbrné. (Jak. sb.) Tak je i vytesán erb na náhrobku Zachařově († 1555) a vyryto na pečeti Jana z Pašiněvsi (1545, Jind. Hradec).

V musejném rukopise o rodině Přichovských jest erb Adama Studeneckého z Pašiněvsi takto popsán: Na červeném štítě 4 štítky černé se zlatou obrubou, nad helmem rytíř pod kolena s mečem dobytým.

Hlava samotná vyskytuje se také ve východních Čechách u některých rodin. Souvislost jejich s Doudlebskými je možná. Jako ku př. se dostali vladky z Prostiboře na Brandýs n. O., tak se mohla větev Doudlebských do východních Čech vystěhovat. Znamením lidské hlavy pečetili 1376 Hanek z *Křížánek* (nad helmou), 1402 Pavel z *Člupek* (nad helmou), 1447 Mikeš z *České Libchavy* (na štítě i nad helmou). Na pečeti Mikuláše z *Člupek*

(1428, v Litomyšli) vyhlíží ta hlava jako ovčí hlava, na pečeti Bohušově (1516) jest lidská hlava nad helmou zřetelná, ale štít jest zhora polovičný.

V jižních Čechách vyskytuje se také znamení hlavy, která se dávala za klénot mezi rohy, ale též i s rohy na štít. Oboje je u Jana z *Mysletína*, první l. 1368, druhé l. 1378. Téhož znamení užívali také zemané v Kouřimsku. Tu se vyskytuje 1385 a 1390 Albert neb Alber Sirotek ze *Chvalovic* odjinud z *Jezeran*; soudíc podle příjmení byl téhož erbu také Jan Sirotek ze *Semína* (1405). Kdežto předešlý měli hlavu mezi rohy jen jako klénot, měl ji Jan Vrbík z *Tismic* i na štítě i nad helmou (1415). Potomci jeho měli na štítě dva rohy a mezi nimi poprsí panáka, an má ruce v bocích podepřené, jak se spatřuje na kostele Tísmickém. (Viz Soupis Č. Brodská 191.)

I na Moravu erb ten zabloudil. Nacházíme u Ondřeje ze Želetic (1390), Jindřicha z *Dambořic* (1397) a Petra odtudž jinak z *Rokytnice* (1410) hlavu mezi rohy buď nad helmou aneb na štítě; na pečeti posledního je na hlavě korunka.

V jižních Čechách a v západní Moravě vyskytuje se také hlava obklíčená kruhem. U Oldřicha z *Myslkovic* (Myskovic u Soběslavě, 1371) a Jeníše odtudž (1379) vyhlíží jako zvířecí hlava. U Beneše z *Jilma* (1383) spatřuje se hlava bradáče a okolo ní do tří čtvrtin kruh. U Jana ze *Dvorce* odjinud ze *Zahrádek* (1383, onen na Moravě, tyto v Čechách) jest poprsí, nad hlavou kus kruhu, který jest zdoben kytami. Téhož erbu byl i 1457 Jan ze Zahrádek.

39. Mnich.

V jižních Čechách byl oblíben na štítech erb mnicha buď majícího ruku pozdvízenou, aneb držícího růženec, anebo knihu, avšak zdá se, že jsou to znamení jednoho rodu, jak ukáží popisy. Nejstarší erb je u Mikuláše z *Pasovar* (1312—1317, Pangerl H. U.). V pozdějším zápisu se popisuje jako *imago ad umbilicum una manu erecta* (Lib. erect.), ale popisovatel přehlédl, že postava má kápí viset a v levici drží hůl. To viděti na pečeti a doplňuje se pečeť Domina z P. (1341), která je zřetelně vytištěna; na této má mnich také bradu. Markvart z *Metlína* má l. 1360 poprsí muže držícího růženec, l. 1363—1367 mnicha bradáče s kápí svislou a růžencem, l. 1372, 1375 poprsí muže držícího oprátku a l. 1377 mnicha s kápí na hlavě a s pravici pozdvízenou. (H. U. arch. Třeboň.) Nedamír z Metlína (1380, město Krumlov) dal si na štít celého člověka. Odolen z *Větrní* (1372—1389) má nad helmou mužíka, který má pravici vyzdvízenou a levici o bok podepřenou a Mikuláš z *Malotína* má poprsí muže s čepicí držícího levicí růženec.

Druhé skupení osob téhož erbu vyskytuje se v okolí Trhových Svin. Přech z *Rankova* (1371), Oldřich z *Pašinovic* (1371—1375) a Čeněk odtudž mají poprsí muže, jemuž ze zad kápě visí; u Přecha drží levicí podobný předmět jako na pečeti 1312—1317. Poprsí takové má i Beneš Papák z *Návštěv* (1388) z okolí soběslavského. Čeněk z *Klení* (1402—1407) a Mikuláš

Drkule ze Lhoty (1412—1417, z okolí Jistebnice) mají poprsí muže s růžencem. (Obr. pečeti Drkulovy H. VII. tab.) Tak to i potom mají vladky z Nežetic a z celého toho rozrodu nejvíce změn prodělali. Jan Cajzlach z N. (1412) má ještě mnicha s kápi svislou a pravici pozdvíženou, ale Zachař (1441—1448) má panáka s čepicí na hlavě a růžencem v ruce, Jan Karlík z N. (1546) přidal si loďku a má prázdný štit, ale muže s růžencem na lodce stojícího nad helmou. Tak vznikl erb Karlíkův, totiž modrý štit, na něm zlatá loďka a v té žena s korunou na hlavě, a spuštěnými vlasy v červeném rouše klečíc a majíc ruce sepjaté; na pravé ruce má viset růženec, přikryvadla červená a modrá. (Kolář z rkp. 8330 ve Vídni.)

Jakubička našel dvoje vypsání; jedno se srovnává s Kolářovým popisem kromě toho, že na místě modré barvy již vybledlé položena bílá a panna stojí, jako na starých pečetech. Jinde našel zlaté pole, šaty panny mající ruce na zádech svázané modré a přikryvadla zlatá a modrá. (Obraz erbu H. IV. tab.)

Jiná skupenina vyskytuje se v okolí Kamenice n. L. Oldřich z Bozťehova (1397) má mnicha s kápi a pravici pozdvíženou, Sudík odtudž (1400—1402) má jednou mnicha s kladivem neb nahoře uříznutým křížkem a jednou s knihou (pečeti v Třeboni a Hradci). Tak i pečetila (1397, 1400) Škonka z B., manželka Jaroslavova z Vranína a to pečetí Oldřicha z B., snad svého otce.

U všech těch rodin zdá se být souvislost, ale nevíme, zdali sem patří vladky z Horňovsi, Předbořic a Osečan a proto jsme je sem nepojali.

40. Meče.

Městecko Žiželice má posud v erbu svém dva stříbrné meče se zlatými rukovětmi křížem přeložené v červeném poli a patrně jej zdědila po svém zakladateli Dětochovi z Hořepníka odjinud ze Žiželic, který žil na předelu 13. a 14. století. Hořepník a Žiželice jsou daleko od sebe a protože Dětoch oba statky držel, zřejmo je, jak snadno se některý rod rozešel po celé zemi. Týž erb a v týchž barvách mělo několik rodin.

V jižních Čechách a druhdy i na Moravě žili potomci bratří neb strýců Dětochových, totiž 1353 Hynek ze Štramberka (dva meče křížem nad helmou. Viz H. XIII tab.) 1365 Albert z Buřenic odjinud z Cerekvice, 1366—1382 Oldřich z Buřenic, 1370—1371 Oldřich Tluksa z Kamene, 1376 Oldřich z Vokova (obr. III. a IV. tab.), 1382 Přibík z Božejova, 1395 Hynek z Čechtic, Zdeslav z Buřenic a Přibík z Božejova, 1428 Mareš z Vokova, 1432 Kuneš Tluksa z Buřenic, 1450 Léva Tluksa z Čechtic. Erb Tluksů z Kamene vymalován jest v erbovníku Březnickém v Národním museum (von der Stein aus Behem) a v erbovníku Kunráta z Grunenberka (hern von Klussa vom Stein), jak jsme jej svrchu popsali. Týž erb je i u Hostačovských z Vokova. (Jandera Milet. 126.)

Téhož původu jsou i Vrabští z Vrabí majíce také přijmí Tluksa a stejný

erb (tabule Orlická, Paproc. o st. ryt. 116. Viz i Soupis Karlínska 176 a M. tab. 36, kdež jest štít černý, a H. XI. tab.) Na pečetech jej mají 1360 Rynart z Vrabí, 1442 Jetřich, 1450 Vaněk, 1453—1458 Jan, 1453 Diviš, 1487 Jan Tluksa, 1472 Jan, 1508 Hašek a 1539 Adam.

Rod tento dostal se záhy do Plzenska. V první polovici 14. st. seděl tu Jeník z *Mečkova*, jehož potomci se psali druhdy z *Mečkova*, druhdy z *Předslavě*, druhdy z *Nedanic*. Ok. l. 1411 se vyprodali a od r. 1420 vystupují se ve východních Čechách. Jeník z *Mečkova* má na pečeti (1433) dva meče na štítě a tolikéž nad helmou. Tak i pečetili 1437 Vilém, 1474 Vrbata a jich potomci *Bradlečtí z Mečkova*. Erb jich byl týž jako Tluksův až do nejmenších podrobností. (M. tab. 94 tu červený štít.)

41. Rys.

Starým Čechům byl rys tolík co panthera neb pardus, více báječné než skutečné zvíře, řečené i *ostrovid*, o němž se pravilo, že tak ostře hledí, že skrže zed hledí. (Tkadlec.) Prvotně vyobrazován byl jako štyrský panter. Na pečeti Bohuslava purkrabě Zvíkovského (1284) spatřuje se jako zvíře čtvernohé, vztýčené s dlouhým husím krkem, lvím ocasem a drápy roztaženými, asi tak, jako na tab. IX. č. 86 díla Hohenlohova *Sphragistische Aphorismen*. V pozdějších pamětech nacházíme jen půl rysa; zpravidla má korunku na hlavě, ale divokost jeho pro nedovednost řezbářů není patřičně pojmenována, jen veliké oko na znamení ostrého zraku bývá druhdy naznačeno. Ze *Sedlice* u Vodňan a Hluboké pocházel Zdímir (1382), jenž byl léta purkrabí na Lokti. Týž má rysa nahoru, kdežto Jiří Zdímir z Sedlice (1514), pečetě pečetí svého předka Václava, má rysa v levo vyskakujícího. Téhož erbu byl též Jošt z *Dubného*, odjinud ze *Sedlice* (1390, Třeboň), jako i potomci jeho Bašek (1411), Beneš (1424) a Prokop (1426). (Obraz pečeti H. VII. tab.) Z nějakého *Březí* v jižních Čechách pocházeli Petr (1390 de Pyrchel) a Albrecht z Březí (1411), jichž klénot se od koně Malovců jen korunkou na hlavě rozezná. Z *Újezda* (tuším u Vodňan) pocházel Vilém (1387), odjinud z *Poděhus* a jako on pečetil i Chval z U., farár v Chelčicích. (1405, Pangerl GU. 346.) Potomci Vilémovi byli *Kozští z Kozího*, tak řečení od hradu Kozí u Tábora. Na pečetech Jana (1457), Viléma (1463), Zdebora (1477—1483), Markvarta (1483) a Mikuláše (1506) jest rys dílem nahoru, dílem na stranu vyskakující. Barvy erbu nejsou známy. (Obraz H. VII. 206, obr. pečetí tamže na tab.) Týmž erbem patří sem 1422—1428 Přibík a 1466 Jan ze *Lhoty*. Oba mají rysa i na štítě i nad helmem; u onoho, který má na helmu také korunu, jest pěkně vyřezán. (Arch. min. vnitra a Třebon. Obraz peč. H. VII. tab.) Také sem patří *Litvínové z Todně*. Na pečeti Jana L. z T. (1542, v Třeboni) spatřuje se půl zvířete vzhůru vyskakujícího s velkým okem, nad helmem rohy a mezi nimi vysoká kyta. Bezpochyby sem patří také Jan ze *Mnichu* (1374. arch. městský v Jindř. Hradci), jehož pečet není dosud zřetelná.

42 Holubice.

Erb holubice vznik svůj vzal v bývalém Kouřimsku. Nejisto jest, patří-li k tomuto rodu také ti, kteří měli příjmení *Holub*. Vyskytuje se 1340 Střezivoj neb Střížek *Holub z Komořan* a 1347 Vítěk, Petr, Oldřich a Petr Holubové, bratří jeho na Moravě. Onen má na štítě tři ptáčky, tito po jednom, jenž má na zádech kytu. Z příjmí jich z Tachova lze souditi, že přišli z Čech, z krajiny tachovské. Tu se udržel ještě dlohu rod Holubů píšících se ze Štokova. (Obraz H. XIII. tab.) V Grunenberkově erbovníku jest vymalován erb rodiny „von Stokau genannt Holup“, na modrém štítě stříbrný holub s červeným nosem a jazykem a červ. nohami, přikryvadla bílá, modrá a nad helmou pět per, prostřední bílé, ostatní modré.

Na Kouřimsku vyskytuje se s tímto erbem (1279) Bohuslav z *Horky*. Pták stojící na jeho štítě sice by se mohl vykládati ku př. za kosa aneb jiného ptáka, ale soudíc z následujícího hodí se na holuba. Jedna větev rodu toho seděla na Klučově, totiž Petr (1371) a Petr (1415) z *Klučova* odjinud z *Tuchoraze*. Jiná pošlost rozvětvila se ze Zásmuk po Kouřimsku, Boleslavsku a jižních Čechách. Ctibor ze Zásmuk (1351—1368) má na štítě holubici k pravému rohu vyletující. Z téhož rodu byl i Bohuněk, farář v Českém Brodě. Na jeho pečeti (1368, Orlík) je holubice krácející. (Obrazy pečeti viz H. IV. tab. dvakrát.) Podobnou má Pešík (1387) odjinud z *Bukovna*. Ondřej ze Zásmuk (1388—1414) psával se také z *Vlčetína* a na pečetech míval psáno *de Jenczenslag*. Jeho potomci Ctibor Zásmuk z Vlčetína (1436—1447), Tůma z V. (1440), Jan (1462—1491 též Vlčetínský ze Zásmuk) měli holubici vyletující i na štítě i nad helmem. Tak i pečetil Kuneš ze Z. (1460). V 16. st. začal spůsob holubici dávati do úst olivovou větičku, která jest u Jana Zásmuckého z Zásmuk (1534) nad hlavou. Barvy popisují se v majestátu (d. 1594, 25. dubna), jímž se Matyáši Z. z Z. na Hoř. Lišně povoluje, aby Jana Šípače z městečka Lomnice k erbu přijal, totiž modrý štít a v něm holub sivý hřivnáč drže v ústech ratolest olivovou. Druhdy se kreslí také tato holubice sedíc na větvi, jako ku př. na starém náhrobku v Jindř. Hradci. (Též v Jak. sb.) Také erb *Lhotských ze Zásmuk* se od předešlého ničím nelišil, kromě, že v starších dobách měla holubice bílou barvu. (Jak. sb.) Také *Přebozští z Zásmuk* měli týž erb a bezpochyby také týchž barev. (Pečeti v arch. DZ.)

Soudíc podlé Pešíka z Bukovna odjinud ze Zásmuk (1387) byli téhož rodu a erbu *Hradečtí z Bukovna*. Na pečeti Viktoryna Hradeckého z Bukovna spatřuje se ptáček na větvi sedící i na štítě i nad helmem (1585). Tak i na pozdějších pečetech. Barev neznáme.

Na Mlékovicích seděla třetí pošlost toho rodu. Majnuš z *Mlékovic* (1360—1378) má nad helmou holubici vyletující. Rod jeho rozvětvil se po Moravě a jižních Čechách. Majnuš z Mlékovic a synové jeho Haňuš, Hereš a Vznata pečetili l. 1387 holubicí vyletující. Vznata, jsa l. 1405 manem na Melicích, pečetil také tak a psal se z *Melic*. Podobněž pečetili

1427 Majnuš z Melic odjinud z *Prus* a 1439—1444 Vznata z Prus. Podobnéž jsou pečeti Mikuláše z *Březnice* (1428), Majnuše (1432) a Buška (1458) odtudž (z okolí Tábora). Petr Majnuš z Březnice (1493) má na štítě holubici vyletující a držící ratolest v ústech. (Obraz pečeti H. VII tab.)

Jiná pošlost seděla na Neveklově a Tloskově. Z té pocházeli 1383 Ctibor z *Neveklova* (holubice vyletující nad helmem) a Kuneš z *Tloskova* (1468, 1480), u něhož se také vyskytuje s větví v ústech. Také Míchal Drštka z *Sedlčanek* a Bohuslav odtudž (1401) pečetí holubicí vyletující. Osaměle se vyskytuje u Oldřicha Nohy z *Krchleb* (1387) a Jana Kluka ze *Všenor* (1372—1379). Tento jsa hofmistrem arcibiskupovým a místo-proboštem kostela Pražského měl na štítě modré bílou holubici. (Tomek, Zákl. IV, 36.)

43. Hříč.

V kostele Slavětínském vyobrazen jest tento erb, totiž tři háky neb pušťadla stříbrné barvy na červeném štítě. Protože klénotem býval jen jeden hák, vyskytuje se na pečetech jen samotný nad helmicí Chotibora z *Brloha* (1365, Třebon.) a Václava Hříče z *Malíkovic*, odjinud z *Jimlína* (1406, Mnichov). Úplný erb na pečetech mají Protivec z *Nehasic* (1410), Jaroslav z *Opočna* (1410) a Aleš Hříč z *Pozdně* (1415). Ti mají k vrchu dvě ramena a háky na pravo; na pečeti Byčena z *Hříškova* odjinud ze *Hřivic* (1418) jdou háky na levo. Téhož erbu byli 1418 Jan Skubele z *Jimlína* (obr. H. VIII tab.), 1420 Hrzek z *Lipna*, 1429 Zdeněk Sladký z *Touchovic*, 1434 Kryštofor z *Většího Lipna*, 1436 Zaviše z *Jimlína* (jedno rameno nahoru, dvě dolů), Protivec z *Touchovic*, 1441 a t. d. Zaviše z Jimlína a 1461 Albrecht Kekule ze *Stradonic*. (Obraz H. VIII tab.)

Z tohoto rozrodu vyvinulo se několik rodin. *Slatinští z Hořan* měli týž erb, ale při klénotu ještě tři péra. (Obraz H. VIII tab.) Tak na pečeti Mikulášově (1482, v Třeboni). *Kozelkové ze Hřivic* měli stříbrný hříč na červeném štítě, nad helmem tři péra, dvě bílá, prostřední červené a na něm hříč. (Jak. sb.) *Slachové ze Hřivic* a *Kekulové ze Stradonic* měli týž štít a za klénot jeden hák. (Viz Pam. arch. VII, 70, VIII, 379, M. tab. 25), ale jak z obrazu u Paprockého (o st. ryt. 257) viděti, přidávali si charvátský meč se štůlou a ozdobný květník s květinou (v Jak. sb. meč bílý, jilec a štůla zlatá, květník zlatý, listy zelené, květy bílé). Květník spojuje s helmou zlatý řetěz a na něm jest (modré) říšské jablko se zlatým obručem a křížkem. Okolo štítu je zlatý ručník neb pentle z korouhve. U prostředku hříče na štítě malovali také druhy tři zelené laloky. *Zliknězí z Lipna* také měli týž erb (zejména 1570 Vilém) a bezpochyby i týchž barev.

Na Moravě se také týž erb vyskytuje, ale nelze se domýšleti souvislosti s českými rodinami. Spatřujeme jej na pečetech Čeňka (1440) a Jana z *Mošnova* (1460, 1466). Týž erb měli *Bítovští ze Slavíkovic*, ale klénot byl mezi dvěma rohy. (Zrcadlo 345.)

44. Medvěd.

Erb tento byl oblíben v jižních Čechách. Prvotně se vyskytuje jen prostý medvěd; tak 1342 u Albery z *Dobeve*, 1365 u Diviše a Oldřicha z *Brloha* a Oldřicha Štěněte z *Dobeve*. Předota z *Komonice* (někdy vši u Horažďovic, 1409) má prostého medvěda, ale potomek jeho Bušek z *Komonice* (1426) má jej na řetězu a s kruhem okolo krku. U Diviše z *Dobeve* (1428) jest na štítě prostý medvěd, ale nad helmem medvěd s kruhem a řetězem. Medvěd jest též na pečetích Mikuláše z B. (1430), Jana z B. a z Oseka (1442), Buška (1442) a Mikuláše (1448, 1459) Lhotských z *Brloha* a 1473 Buška Zaborského z *Brloha*. Ve vývodu Petra Cíle ze Svojšic (ve Vídni) jest vyobrazen erb Doroty Cílové z *Brloha* medvěd jdoucí černý s řetězem na červeném štítku; nad helmem týž medvěd stojící, přikryvadla černá a červená. (Vypsal Kolář, neznamenal barvy řetězu, který má být zlatý.) Jakubička si vykreslil týž erb (Záborských), ale pole jest modré a přikryvadla žlutá a modrá; medvěd jest hnědé barvy. (Pod. M. tab. 144.)

Z *Mladotic* (vesnice u Písku) pocházel Vilém z *Mladotic*, ale usadil se na jižních koncích Čech. Týž má na pečetích (1389, 1390) stojícího medvěda, ale potomek jeho Petr (1408, 1412) má medvěda vzhůru lezoucího. (Obraz pečeti H. IV, tab. č. 4.) Nepochybujeme, že od něho pocházeli *Sudkové z Dluhé*, jak svědčí pečeti Petra (1433), Jana (1462, 1472), Jindřicha (1484 a t. d.) a Adama (1541). Štít byl zlatý, medvěd sedící černý neb tmavohnědý, přikryvadla černá a zlatá, klénot týž medvěd se zlatým kruhem (a zl. řetězem. — Jak. sb.).

45. Pluh (radlice).

Znamení pluhu rozšířilo se z jižních Čech po celých Čechách, ano zašlo i na Moravu. Již v listu Oldřicha z Hradce (1267, v Drážďanech) připomíná se *Vlricus dictus Aratrum Ssar*, v čemž jednak se shledává i slovo *Pluh* i slovo *Ždár* neb *Žár* (u Řečice = *Pluhův Ždár*). Možná, že i jihočeské *Žzář* přimělo držitele voliti si znamení, které se jmenuje německy *Pflugschar*. Oldřich *Pluh* (1317—1322) má na štítě větev s květy a helm jest ozdoben dvěma pluhy. Jan *Pluh*, kanovník (1327, Praž. kapit.) má na štítě pluh. Ctibor *Pluh* (1329) má dva pluhy nad helmem a tak i l. 1332 Oldřich *Pluh*. Tento má na pečeti l. 1345 (Jindř. Hradec) na štítě větev, nad helmou dva pluhy ozdobené na konci kytami. Od hradu Rabšteina přijali příjmení z *Rabšteina*, které mají podnes. Oldřich P. z R. (1358) měl nad helmem dva pluhy, ale bratří jeho Smil, Henslin a Hynek po jednom na štítě (Vídeň). Hynčík *Pluh* z *Orlíka* (1379, Arch. křížovníkův) měl štít křížem na 4 pole rozdelený, v 1. a 4. poli větev a v 2. a 3. radlici, nad helmem dvě radlice, ale potom (1386) měl sice týž klénot, ale štít pokosem na tři pole rozdelený a v prostředním větev. Na Moravě

žili l. 1383 Jindřich a Ctibor, kteří měli radlici na štítě. Pozdější Pluhové měli erb takový, jako popsán k. l. 1376, totiž štít křížem rozdelený, v 1. a 4. poli železná radlice v červeném, v 2. a 3. ostrva své barvy s 3. zelenými listy v stříbrném poli, přikryvadla červená a bílá, nad helmou dvě radlice, každá sedmi pštrosovými perami stříbrné barvy ozdobená. (Salmovský erbovník, Jak. sbírka, rkps. Roudnický, též obraz v Hájkově kronice. Viz i M. tab. 112, H. IV. tab. a VII, 191.) V rkpse. P. Vincentia je všetev v modrém poli. Prvotní erb stříbrný pluh v červeném připomíná Balbínova Aula Caroli.

Kromě těchto Pluhů vyskytují se i jiní. Sudek ze Lhoty (1329) měl nad helmou dvě radlice. Jeho potomky byli tuším Sudkové z Dolu. Takový klénot měl i Příbek z Budislavé, jenž byl l. 1361 purkrabí na Hrádku. Vilém z Neustupova (1372) měl radlici na štítě. Posud je v erbu Neustupova modrý štítek se zlatou radlicí. Podobný erb měl l. 1379 Oldřich Pluh z Dírného a l. 1450 Mstich ze Záhoří. Vitanovští z Vlčkovic, kteří teprve v 17. st. vymřeli, měli v erbu zlatou radlici na červeném štítě, přikryvadla týchž barev a nad helmou radlici třemi páry ozdobenou, zlatým, bílým a modrým. (Jak. sb. Pam. arch. VII, 423. Obraz H. XI. tab.) Erb ten l. 1666, 28. února polepšen Hynkovi V. z V. tak, aby byl štít polovičný v pravém poli starý erb, v levém v modrém lev český, drže v pravé přední noze zlatou hvězdu, dva helmy, na pravém s žlutými a červenými přikryvadly starý klénot, na levém půl lva jako ve štítě a přikryvadla týchž barev. (Podobně i Jak. sbírka, ale barvy polí spletené.)

V Keblovském kostele jsou náhrobky, na nichž jest na štítě radlice a nad helmou dvě, ale nápisy jsou docela ošlapány. Bezpochyby patří Sudkům z Dolu, a nikoliv Opršalům, jak v XI. díle Místop. bibl. na str. 59 udáno.

Na Moravě má klénot dvou radlic l. 1378 Jan Rous z Lipnice.

46. Pinta.

V bývalém Bozensku a v sousedním Vltavsku rozmoohl se rod, který si dával na helm nádobu řečenou pintu a štít jen barvami dělil. Pinta ta má podstavec, hodně vypouklé bříško, hrdélko nahoru rozšířené, na něm příklopec a ucho k držení. Takové znamení nad helmou má 1397 Jan Mirovec ze Skvořetic a 1404 Ondřej z Mirovic. L. 1418 měli je na Vltavsku Přibík z Obděnic, na Bozensku Albert z Tušovic a Oldřich z Bukovan a v okolí Milevska Petr Houska z Vratišova. (Arch. Hradecký.) Ondřej z Mirovic měl l. 1420 pintu i na štítě, i za klénot, ale Ondřej Pinta z Tušovic, odjinud z Retce (1418) a Jan Široký z Mirovic (1434) měli štít křížem na horu a na příč rozdelený a pintu nad helmou. K témuž rodu také patřili Přibík Pinta z Tušovic (1428) a Jindřich Pinta ze Rtišovic (1511). Zvláštní odchylinky dopustil se l. 1445 Jan Široký z Mirovic. Nad helmou si ponechal pintu, ale štít rozdělil zhora dolů na polovici a na příč dal přes celý štít

tři pruhy, tak že se střídaly polopruhy svými barvami. (Arch. ve Vratislav.) Jan Baštin z *Porostlé*, někdy vsi na Podbrdsku (1433) měl pečet podobnou jako Ondřej Pinta I. 1418. (Arch. města Vratislavě.)

Možná, že větví tohoto rodu byli vladyky ze *Klení* za Budějovici. Jetřich z *Klení* (1446) měl štít na kříž pokosem a pošikem rozdělený a pintu nad helmou. Jan a Jindřich bratří z *Klení* (1482) měli nad helmou konvici, ale na štít si dali dvě klanice pošikem přeložené.

Do 16. st. udrželi se Houskové a Bukovanští. Jindřich Houska z Vratišova měl I. 1509 koflík na pečeti. (Arch. Třebon.) Barvy byly: Štít křížem na příč rozdělený bílé a červené barvy, nad helmou koflík s kytou na spůsob travních klasů. (Joh. Orphei Idylion, Farragines II.) Bukovanští z Bukovan měli štít křížem na zdél a na příč rozdělený, 1. a 4. pole červené, 2. a 3. bílé a ve čtvrtém poli zlatou pintu se stříbrným obrucem, přikryvadla červená a bílá, nad helmou touž pintu a na ní tři zelené květy. (Erbovník Novohradský, Jak. sbírka, Paprocký o st. ryt. 219. Viz i Hrady II. díl, tab. 3 a M. tab. 2.)

47. Korbel.

Na Plzensku bylo oblíbené znamení kus kola, totiž píst, dvě špice a jedna loukoť. Píst jest uprostřed vypouklá jako sloupek, kterému staří Čechové korbel říkali. Že tak i tomuto znamení říkali, o tom svědčí příjmení, které měli Korbelové z Bukové.

První téhož erbu byl Markvart Vavák z *Komonice* (1368) n. vsi u Horažďovic. Jiřík z *Čívic* odjinud ze *Lhoty* (1406—1420), a Jan z *Čívic* (1406—1420) též pečetili korbelem. Rodem byli nejbližší vladykám z Chockova, neb Čívce a Chockov jsou od sebe nedaleko. K neznámé skupině nálezel Jaroslav z *Chrančovic* (1436), jenž měl korbel na štíte.

Chotkové z Chockova (obr. H. II. tab.) pošli, jak se zdá od Čívických a první pečeť se nachází teprve I. 1450 u Jana z Chockova. (Arch. Drážďan.) Jejich prvotní erb byl červený štít a na něm stříbrný korbel, nad helmicí tři péra a na nich korbel. Tak pečetil I. 1570 Zikmund Chotek (Arch. DZ.), ale dcery Kašpara Chotka z Chockova měly štít polovičný a půl kola jen v levém poli. Chotkové, jsouce mylného domnění, že jsou stejného původu s Chotky z Vojnína, osvojili si jejich štít i příjmení. Majestátem d. 1723, 13. května to schváleno a Václavovi Chotkovi potvrzen erb, totiž štít polovičný, ve zpodním poli červeném půl stříbrného kola s loukotí dolů obrácenou (což jest zvrácení starého spůsobu). Horní pole bylo zase kolmo rozdělené, v pravo stříbrné, v levo červené, přikryvadla červená a bílá a tři péra, bílé, červené a bílé. (Pod. obr. M. tab. 133.) Při udělení říšského hrabství (1745, 4. Octb.) rozšířen erb takto: Starý štít přišel jako štítek do prostředku; ostatek štítu rozdělen křížem na 4 pole, 1. a 4. zlaté s černým říšským orlem, 2. a 3. modré se zlatým medvědem vztýčeným, majícím červený jazyk vyplazený. Nad štítem korunou hrabecí

ozdobeném tří helmice otevřené; na prostřední s přikryvadly bílými a červenými jsou známá tři péra, nad pravou s přikryvadly zlatými a černými říšský orel, nad levou s přikryvadly zlatými a modrými medvěd až po kůty. Štit drží dva zlatí medvědi. (J. Ledr, Hrabata Chotkové str. 35—36. S malou odchylkou M. tab. 60.)

Lažanští z Bukové (viz obraz H. VIII. tab.) zachovali si první jednoduchý štit, stříbrný korbel na červeném štítě, nad helmou tři péra, dvě červená a prostřední stříbrné. Týž erb mívali také *Korbelové z Bukové*. (Obr. M. tab. 66.)

Vladyky z *Nestěva* (pusté vsi u Šťáhlav) odstěhovali se ok. l. 1420 do Čáslavska a psali se tu z Nestějova a Nestajova. Na pečeti Jana Chotuna (1440) spatřuje se korbel na štítě. Potomci jich *Žehušičtí z Nestajova* měli štit jako Lažanští, ale nad helmem dvě černá křídla rozložená. (Kolář z erbovníku č. 8330 ve Vídni, ale M. tab. 3 křídlo červené.)

Chuchelští z Nestajova měli prý na červeném štítě zlatý korbel, nad helmou červená složená křídla a na nich korbel. (Jak. sb. Obr. viz H. II. tab.)

Předek *Lehomských z Malevic* Jan psaný z Malejovic (1436) měl na štítě korbel, též znamení nad helmou loukotí nahoru obrácené a na loukoti kytu. Tak je i pečeť Jana z Malevic, l. 1442. Štit Lehomských byl červený, korbel stříbrný, přikryvadla týchž barev a nad helmou složená křídla s korbelem. Jinde se spatřují za klénot tři péra červené, černé a bílé (Jak. sb.) a s tím se shoduje pečeť Adolfa Floryana L. z M. (1699, Arch. DZ.)

Rodina Rousů kvetla ve dvou větvích. Jan Rous z Čemin (1429—1460) měl týž erb jako Lehomští a korbel loukotí nahoru, ale Anna z Čemin (1495, 1496) sice měla klénot také tak, ale loukoň na štítě obrácena byla k levé straně. Jindřich z Lipna (1436) a Rous odtudž (1462) pečetili tak, jako Čeminský. Barvy štítu byly u Rousů z Lipna červená a bílá, nad helmem byla červená složená křídla. (Jak. sb. Obraz viz H. XIII. tab.)

Větev rodu tohoto seděla také na vsi Kornaticích u Šťáhlav. Jan z Konratic (1418) měl sice štit zhora polovičný, ale korbel nad helmou; týž Jan měl l. 1419 korbel na štítě, l. 1437 též a měl jej dvěma kytami ozdobený. Přech z K. (1449, 1453) měl jej i na štítě, i nad helmem. Barev neznáme.

Žitínové z Myslovic nosili též znamení na štítě; pečetil jím 1551 Jan Z. z M., purkrabě na Karlšperce (Kolář z arch. Kašperských hor). Barvy byly bílá na červeném, přikryvadla týchž barev, tři křídla též tak, z nichž prostřední červené. (Jakub. sbírka.)

V téže sbírce jest načrtnut erb *Radkovcův z Radkovic*, totiž na červeném štítě bílý korbel s loukotí, přikryvadla týchž barev a bílé pero za klénot.

Vladyky z Čechtic nabyli statku Stanovic (u Dvoru králové) a psali se Stanovskými z Čechtic. Erb jich byl zlatý korbel na černém štítě. (Kolář z erbovníku v Dírném.)

Diviš z Dubu, rychtář v Domašíně (1430), měl na štítě korbel, jehož loukoť byla ozdobena kytou. Potomek jeho Václav Boreš z Dubu a na Jezeře přijal k erbu Jiříka Skalského a tomuto majestátem (1528, 22. Sept.) propůjčen erb: štít a v něm pole bílé a v štítu píst, kus kola se 2 špici nahoru stojí a na nich jedna loukota a svrchu na loukotě hřeb v něm vězicí, vše černé barvy, přikryvadla bílá a černá a nad helmou píst, jako na štítě. Potomci Jiříkovi byli *Skalští z Dubu*.

48. Klíče.

Erb dvou klíčů vedle sebe postavených se zuby od sebe oblíben byl na Prachensku. Na zámku Lnářském posud jest vymalován velký klíč na památku, že takový klíč býval i na staré tvrzi. L. 1568 byl nad mostem nad vraty ve zdi erb z kamene vytesán, klíč jeden šíkem přes pole. Týmž spůsobem vytesán byl erb v kostele Kasejovském. (DZ. 58. P. 12.) Když t. r. ohledány erby na domě ve Volyni, spatřen tu i erb Kateřiny z Nebřehovic, totiž ve štítu pole všecko červené a v tom poli v prostředku klíče dva žlutá, hřbety proti sobě postavená, každý klíč o třech vroubcích a nad helmou též dva klíče týmž spůsobem nahořepsaným. (DZ. 58. P. 11, tak i M. tab. 139.) S tím se shoduje malba v rkpse. c. k. dv. knihovny ve Vídni č. 8330. V Jakub. sbírce jest pole modré a klíče bílé. (Obraz erbu H. XI tab.)

Znamení to často u mnohých rodin se vyskytuje. Nad helmou mají klíče 1359 a 1360 Bušek z Pole. (Obraz pečeti H. VII. tab.), 1360 Petr z Tažovic, 1361 Václav z Čekanic, 1368 Přech z Hostic. Bušek ze Smiradic (1374) má klíče i na štítě, i nad helmou. Jako klénot spatřují se pak u Mikuláše z Truskovic (1387), Jana ze Štítkova (1390) a Jana Černína z Kraselova odjinud ze Štítkova (1393). Erbem svým patří sem také Mikuláš z Vranína (1404), Petr Štítkovec z Čabuze (1411), Jan (1442) a Mikuláš (1466, 1477) z Nebřehovic. Ti všichni měli klíče hřbety k sobě. Svatoslav z Úloha (1503) měl na štítě i nad helmou klíče a vruby k pravé straně obrácené. Kolář popisuje pečeť Jana z Úloha (1468; z arch. Třebon.), totiž pravou polovici nějakého hmyzu s dvěma nožkami dolů a dvěma nahoru, tedy patrně znamení dvou klíčů, ale hřbety k sobě. Také Otík ze Spaňova (1481, arch. Svatováclavský) má ty klíče na štítě a nad helmou, ale scházejí jím kruhy dole. Přibík z Krutěnic, též z Prachenska (1400, 1409) má dva klíče křížem přeložené.

49. Kůl.

Na Plzensku rozšířen byl štít, jehož prostředkem šel svislý pruh neb kůl. Takový měli na pečetích 1352 Hněvek z Jívjan. (Obraz H. XIII. tab.), 1362 Ota Rys ze Svinné a Dobrohost z Vidic, 1391 Něpr z Roupova, 1390—1402 Oldřich z Oselína, 1398 Mikuláš ze Skočec a ovšem také Olo-

moucký biskup Jan († 1403), jeho bratr, 1402 Lvík z Týnce, 1403 Častovoj ze Svinné, 1408 Drslav z Čachrova odjinud z Dešenic, Jenec a Vilim z Čachrova a 1412 Jan Kus ze Stropčic.

Z Ošelínských byl téhož erbu také Mikuláš (1455, 1461), z Jivjanských Lvík (1431) a Racek, ze Stropčických Zdislav (1455, 1458). V potomních dobách vynikly z tohoto rodu tři rodiny.

Páni z Roupova měli ve 14. st. na zlatém štítě černý kůl. (Aula Caroli, de Dupowa.) Tento jednoduchý štít s klénotem rohů měli na pečetech 1442 Jan, 1453 Hynek (Figura clypei tripartiti, supra galeam duo cornua bovina), 1482 Jan, ale tuším se stříbrným štítem. Od 15. st. povstala změna, jejíž příčina a původ nám nejsou známy. Roupovští měli na svém dřevním štítě (stříbrném s černým kolem) přes celý štít zlatou orlici, přikryvadla černá a stříbrná a nad helmou mezi dvěma stříbrnými rohy touž orlici. (Rkps. Salmovský XXIII, K. 4. Praž. bibl. Jak. sb., též Paprocký o st. pan. M. tab. 73. Obraz pozdějšího erbu H. VII tab.)

Kaničtí z Čachrova měli týž erb jako Roupovští, totiž černý kůl v stříbrném, přikryvadla a nad helmou rohy týchž barev (pravý černý, levý stříbrný. (Rkps. Salmovský, Paprocký o st. ryt. 248, vývod Srbický). V atlantu Voračickém (Praž. bibl.) našel Kolář modrou barvu na místě černé, což bezpochyby z omylu pochází. M. tab. 134 zobrazuje červený kůl, tak i pravý roh a přikr. modrá (!) a bílá. Viz i H. IX. tab.)

Fremutové z Stropčic neb Tropčic měli štít a přikryvadla jako předešlé. Klénotem jim byly dva rohy buď černé a čtyřmi stříb. pery na každé straně posázené, aneb pravý stříbrný s černými a levý černý se stříbrnými pery. (Atlas Voračický, Jak. sbírka, M. tab. 121, též H. II. tab.)

Miřkovští ze Stropčic měli týž štít, černou a bílou točenici a 2 černé rohy. (Rkps. 8330 ve Vídni, vývod v zámku Valči.) Týž erb (bez barev) měli 1455, 1458 Zdislav a l. 1478 Otík Kamýčtí ze Stropčic. (Arch. Třeboňský.)

Téhož erbu byli Řenečtí, Sudové a Lukavští z Řeneč, zejména l. 1439 Lvík, l. 1474 Jan Suda a 1481 Suda. Na štítě stříbrném černý kůl, přikryvadla týchž barev, pravý roh stříbrný s černými, levý černý se stříbrnými pery. (Jak. sb.) V kostele Tchořovském u Tupadl jest votivní obraz Petra Sudy z Řeneč, manželky a dětí s erby. (Obraz erbu Lukavských H. IX. tab.)

50. Poloviční štít Dobrohostův.

M. Kolář uveřejnil v Pam. arch. VIII, 481 rozrod Dobrohostův. Opíráje se o pouhé křestné jméno Dobrohost sloučil tu rodiny polovičného štítu s těmi, které měly berana na štítě. (Viz čl. 28.) Vyloučíme-li tyto, patří sem ostatní rodové v témž článku jmenovaní. Balbin v Aule připomíná štít „domini Mutina“, tuším pána z Mutěnína, svrchu zlatý a zpodu černý; týž erb měli i vladky ze Šanova, jak lze shledat na Orlické tabuli

a s obrácenými barvami v ruk. knih. Praž. 23. K. 4, kdež jest také klénot pěti pštrosových per tří zlatých a dvou černých, postavených na klobouce. (Tak i na pečetech 16. st.) V Jak. sbírce jest štít svrchu zlatý, ze zpodu černý, klobouk černý se zlatou stuhou a tři péra jen černá. V Slavětínském kostele jest štít polovičný, svrchu bílý, u zpodu červený. Týž zpodek jest také na štítku erbu Hostounského, ale svrchní pole vyplňeno jest znameními vzatými od pp. z Gutsteina a Rabsteina, tak že lze barvy bílou a červenou pokládati za barvy vladyk *z Hostouně*.

Nejstarší pečet našli jsme u *Zdislava z Darové* (1266, Břevnov). Svrchní pole jest prázdné, dolejší posázené liliemi. Podobným spůsobem jsou zdobeny štíty následujících. Svrchní pole bývá prázdné, dolejší jest více méně ozdobně mřežováno. Druhdy bývá vrchní polovice menší. Jsou to totiž 1333 *Borník z Hostouně*, *Dobrohost mladší* odtudž a *Protiva z Mutěnína*, 1334 *Dobrohost starší* a 1343 *Půta z Plané* (u Tachova) a dva Dobrohostové odtudž. (Pečeti ve Mnichově a bibl. Praž.) *Půta* má týž erb I. 1361, ale nad helmem křídlo (tak i 1374, ale křídlo obrácené), ale I. 1368 přes svůj štít polovičný dal si helm a křídlo, tak že onen je ve zpodním, toto ve svrchním poli. Pečeť *Oldřicha z Plané* (1385) podobá se té z r. 1361.

Aleš ze Šanova má I. 1453 štít, jen že vrch jest prázdný a tři čtvrtiny ostatní plné. Polovičný štít nachází se u *Jiříka Vižkaria z Šanova* (1510, s pěti péry), *Václava Čečelického z Š.* (1532) a *Šebestiana Šanovce* (1585)

51. Svérček neb N.

Na Moravě milovali písmena na štítech a to více než v Čechách. Nejrozšířenější byla písmena *N* čili tak zvaný svérček, jak mu Paprocký říkal i v starším i v novějším tvaru. Již *Albert ze Zdounek* (de Noneken, 1298 v arch. Svatomář.) má štít polovičný na příč, ve vrchním poli písmenu *N* (nikoliv *A*), nad helmem klobouk špičatý s třemi kostkami a za kloboukem dvě péra. Týž štít má: *Bohuše ze Ždanic* (1341). *Mikuláš a Vojslav z Mašovic* (1354) mají znamení to přes celý štít nedělený a tak i potomní. Jako klénot mají je 1364 *Luban a Zdeněk z Trsic* a 1369 *Alšík ze Zdeník* odjinud ze Všebovic. Týmž znamením pečetili 1377 *Všebor z Podole*, 1367–1388 Jan syn Štěpánův z Melic (1397 i z Pavlovic řečený), 1378 Petřík, 1382 *Pavlík z Žiranovic*, 1383 *Bohuše z Fryštáku* odjinud z Sázavy, 1412 *Štěpánek z Pavlovic*, majíce je buď na štíte aneb za klénot. *Zaviše z Kunčic* (1444) má týž štít jako Bohuše ze Ždanic. Týž štít má i *Jaroš Kunčický z Kunčic* (1540, arch. Třebon.). Zvláštností jest pečeť *Jindřicha z Nevojic* (1378–1387), totiž písmena *N* a okolo ní ozdoba na spůsob palečného kola.

Do Čech přišel toho erbu jediný, totiž *Přibík z Dobřemilic*, jenž držel I. 1423 Hlubokou a Borovany.

KB. na tab. 43 a B. tab. 16 a 17 kladou sem také *Kladrubské*.

52. Dvě ryby.

Erb dvou ryb vyskytuje se v Prachensku a kromě toho ve východních Čechách. Na souvislost óbou nelze tak snadno mysliti, za to je souvislost těch, kteří seděli od Čáslavě až za Králové Hradec vícenásobná. Nejstarší z nich *Naček z Tupadl* (1347) má nad helmou dvě ryby ocasy vzhůru, jako by se vymrskly. Podobný erb mají *Petr ze Zhoře* a *Vavřinec z Michalovic* (1361) z krajiny u Ledče. Na rozhraní Čáslavského a Chrudimského kraje seděl 1356 *Jan z Lipoltic*, u Chrudimě vyskytuje se *Jan z Orle* (1402) a *Jetřich z Orle*, odjinud z *Žestok* (1402—1404). *Jetřich z Žestok* má též znamení na štítě i nad helmou (1440). V téže krajině byl téhož erbu *Hertvík ze Mnětic* (1453) maje na štítu dvě ryby hlavami dolů obrácené. Z blízkých Nemošic pocházeli *Holcové z Nemošic*. *Matěj* (1423) měl dvě ryby nad helmou, ale týž měl l. 1437 tři ryby na štítě hlavami k pravému rohu obrácené. Jestli se tím nenaznačovala různost rodu, jest to pouhé měnění čísla znamení. *Jan Těchlovec z Dobříkova* (1438) měl na štítě dvě ryby vzhůru a nad helmou dvě dolů obrácené hlavami. Z Chotěborské krajiny sem patří *Jiřík ze Slavíkova* (1489), jenž měl na štítě dvě ryby dolů obrácené. Erb *Jana Burjana* potomka jeho (1639—1653) byl (podlé poznámek Kolářových) dvě ryby vodorovně nad sebou na štítě, a dvě nad helmou ocasy od sebe a hlavami k sobě. Barvy *Slavíkovců z Slavíkova* byly modrý štít, ryby stříbrné. (Jak. sb.) Týž erb měli *Obědovští ze Štěpánova* (Frankova sb. v Roudnici), jichž předek *Petr Štěpánovec* (1515, 1517) má na štítě dvě ryby hlavami vzhůru obrácené; tedy také libovolné měnění. Z krajiny Častolovské patří sem *Zdeněk Kroupa z Uhřínovic* (1402), maje nad helmem dvě ryby hlavami dolů. Nejdále k východu seděli *Ostrovští ze Skalky*, *Arnošt Kvíš* (Quidvis) z *Ostrova* a ze *Skalky* (1450) má nad helmem dvě ryby. Vilém Ost. ze S. (1598) má týž erb jako *Jan Burjan Slavíkovec*. Štít Ostrovských byl červený, ryby stříbrné, příkrývadla týchž barev. (M. tab. 127 a H. V tab.)

53. Pruh pošikem.

V Bechynsku hojně se vyskytuje štít a na něm pruh pošikem neb pokosem položený. Klénot bývá rozdílný a poukazoval by k rozličným rodinám, ale protože rodiny některé společně vykonávají právo podací kostelního v Hoděticích a Hlasivě a jiné rodiny s nimi erbem souvisí, pokládáme je za jeden rod.

Otičtí z Otic měli štít zlatý, pruh modrý, a týmž spůsobem zbarvené křídlo nad helmem. Tak lze souditi ze štítku v erbu města Otic a pečeti *Racka* (1418) a *Jana z Otic* (1519).

Břekovci z Ostroměče měli štít červený, pruh stříbrný a nad helmou křídlo bezpochyby týmž spůsobem zbarvené. (Paprockého Zrcadlo 282 a pečeť Petrova l. 1440.)

U vladyk z Lovčic známe jen štít bez barev Johanky, manželky Beneše z Kalenic. (Paprocký o st. pan. 396.)

V krajině Pacovské měli týž štít 1378 *Fráněk Provázek z Pošně* (pošikem) 1382 týž a 1395 *Oldřich od tudž* (pokosem). Obraz pečeti H. IV tab., č. 10.) V krajině Vožické týž štít měli l. 1371 *Bušek* a l. 1391 *Příbec z Hlavisova*. Klénoutu neznáme.

Těminové z Těmic měli stříbrný štít a červený pruh, jak vyobrazeno na tabuli v kostele Novoveském. Z pečetí Oldřicha (1570), Bohuslava (1595) a Šimona (1601) lze souditi, že měli za klénot dvě křídla složená s týmž pruhem. (Tak i M. tab. 12. Viz obr. erbu H. II tab. náhrobnkův V, 244, V 86, 93.)

Vladyky ze Stajic lišili se od předešlých klénotem, kterýž snad přejali dědictvím po dřívějším rodě, kterýž Stajice držel. Balbin v Aule popisuje erb p. *Ctibora*, totiž na modrém štítě tři měsíce, rohy k bokům štítu obrácené. Na starodávném pečetidle *Beneška ze Stajic* spatřuje se helm a za klénot tři měsíce, též rohy ven obrácené. *Jech z Prosenic* (1386, 1389) má týž klénot a na štítě pruh, jednou pokosem, podruhé pošikem. (Obr. pečeti H. IV, tab. 4, č. 4.) Potomkem Stajických byl *Albera z Těchobuze*, jenž měl l. 1417 pruh pokosem a nad helmou křídlo týmž spůsobem.

Mrakšové z Noskova měli prvotně štít s pruhem pošikem položeným. Na pečeti *Petra z Noskova* l. 1466 jsou rohy s třemi páry za klénot, na pečeti jeho z l. 1472, 1473 jelení rohy. (Arch. Hradecký a Svatomářský.) Kolář našel v Ličově erb Václava M. z L. (1592), totiž štít křížem rozdelený, uprostřed bílý štítek s červeným pruhem (není určitě doloženo jakým, 1. a 4. pole polovičné, černé a žluté, v 2. a 3. rohy s pštrosími páry. M. tab. 67 popisuje erb takto: 1. a 4. červený kůl v bílém (?), 2. a 3. zlaté a modré, příkryvka týchž barev, pravý klénot černé rohy s pšt. páry ozdobené, levý 4 pšt. páry, dvě zlatá, dvě modrá.

Několik rodin v jižních Čechách téhož štítu měli chrta za klénot. Snad byl přejat od starších vladyk Křečovských. Takový erb měl l. 1406 *Jarohněv z Křečovic*, předek Koutských, pouhý štít l. 1422 *Petraš Vejhák* a l. 1473 *Svatomír z Kouta*. Barvy byly bezpochyby jako v následujících.

Týž štít a klénot chrta měli 1414–1424 *Vítá ze Rzavého*, 1424 *Jan z Vražného*, 1429 *Mikuláš ze R.*, 1439 *Vítá ze R.*, 1443–1463 *Jan Dobronička z Dobronic*, 1447–1459 *Vita ze Rzavého* a j. Druhdy měl chrt obojek a poutko k zachycení do smečky. (Erb Sádlův z Vražného, M. tab. 21, obr. pečeti H. IV, tab. 3., č. 2.) *Vítové a Lapáčkové ze Rzavého* měli štít bílý, pruh červený, bílého chrta s zlatým páskem na červeném polštáři sedícího. (Jak. sb.) Paprocký (o st. ryt. M. tab. 136, obraz pečetí 1448, H. III, tab. č. 18) klade štít červený, pruh bílý a polštář zlatý.

Erb *Chrtů ze Ržina* srovnával se s erbem Vítův, Lapáčkův a Sádlův. (Salmovský rkps., ale s červeným páskem.) Kolář našel ve Vídeňském rukopise č. 8330 týž erb, ale polštář zlatý a pásek též zlatý. (Obraz erbu H. VII tab.) Místa tu jmenovaná leží v krajině u Sedlčan a Tábora.

54. Bořkovská šachovnice.

V okolí Jičína, Hořic a Hradce Králové velmi rozšířen byl štít polovičný, jehož jedna polovice pravá neb levá byla šachovnicí. Všichni téhož erbu nazývali se *Bořky*, ale psali se po rozličných sídlech. Skorem všichni měli za klénot pannu aneb její hlavu. (Viz mou sbírku hist. pověstí.)

Nejvíce vynikli *Bořkové* neb *Pardubští z Miletínka*. *Diviš* (1437) a *Vaněk* (1433—1440) drželi se prvotního erbu. U Soběslava (1459—1463) nacházíme jej rozhojněný. Štít byl křížem na příč rozdelen, v polích střídaly se starý štít s orlicí, vedle níž jest žebřík, nad štítem byly dvě helmy a na nich hlavy lidské mezi křídly. Zdá se, že Soběslav si erb ten vysloužil někde v cizině a snad l. 1456, když obdržel od císaře právo červeným voskem pečetili. Orlice pochází bezpochyby od pp. z Janovic a žebřík od pp. z Choustníka. Město Bohdaneč podrželo po nich erb, totiž štít polovičný s červenou a bílou šachovnicí v levém a zlatém žebříkem v pravém poli černém (tuším modré). Podobný erb (pravé pole modré, levé s červenou a žlutou šachovnicí) vymalován jest v Soboteckém kancionálu. (Obraz erbu H. X tab. pečetí H. V tab. 2, č. 2, 9.)

Erb *Bořků Dohalských z Dohalic* l. 1580 obci města Vysokého Veselí propůjčený popisuje se: „Štít na poli rozdelený, po pravé straně šachovnice černé a zlaté barvy, po levé straně celé zlaté, jak rod Bořků týž erb užívá. Klénot popisuje se v majestátu dd. 1726, 5. Sept. Vratislavovi B. D. z D. na stav panský starožitných rodů totiž: mouření až pod kolena s rukama v boky zasazenými, černým šatem, zlatými knoflíky a límcí a zlatým opásáním. Prvotně to byla panna. (Obraz M. tab. 61, H. V tab. obraz náhrobnku H. V, 299.)

Podobný štít s poprsím panny měli l. 1413 *Bořek, Šarovec z Nové vsi* a l. 1433 *Diviš z Lukavce*, 1434—1451 *Bořek z Hrádku*, 1460 *Martin z Hrádku* a z Boharyně. (Obraz pečetí 1451, H. V tab. I, č. 2.) Ti všichni měli šachovnici v pravém, ale *Diviš Boharynský z Hrádku* (1494) a potomek jeho *Jan* (1520), v levém poli, *Boharynští a Radikovští z Hrádku* (soudí z majestátu l. 1580) měli též barvy, jako Dohalští. Tak i bylo u *Bořků z Poličan, Nepoliských a Zachrastských z Zachraštan* (obr. M. tab. 140), u nichž má mouření černý klobouček s červenou pentlí. (Jak. sb.) Konečně patří k rodu Bořků i *Hamzové ze Zabědovic*. Na pečetech jich 16. a 17. st. spatřuje se štít Bořků a klénotem jest panna, ana má ruce v bocích. Barvy jsou jako u Dohalských. (M. tab. 7.) (Náhrobek manželky Diviše Borka z Hrádku a erb Divišův jest vyobrazen v Soupisu Novopackém na str. 64.)

55. Trojpeří.

V jižních Čechách oblíbený a rozšířený erb byla koule neb kruh uprostřed štítu, z něhož ke třem rohům péra vyčnívala. Nejstarší pečeť našli jsme u *Oldřicha z Vyšního* (Vyšně, Višně), jenž měl nad helmou železný

klobouk a na něm 3 péra, malebně ztočena (1300). Dotčené znamení na štítě měli 1311, 1317 *Buzek ze Slavkova*, 1317 *Albera z Harachu*, 1337—1349 *Ješek z Čákova*, 1336 *Menhart ze Štěkře*, 1349 *Beneš z Harachu*, 1357 *Nedamír ze Slavkova*, odjinud ze *Zvíkovce*, 1356 *Přibyslav z Petrovic*, 1375 týž s *Ješkem ze Zvíkovce*, 1370—1394 *Buzek z Petrovic*, farář ve Svinech. *Racek z Harachu* nebo z *Hor* měl l. 1372 dvojí pečet; na jedné byly rohy posázené páry po obou stranách, na druhé byl štít popsaný a nad helmou znamení na spůsob dvou danělových rohů. Kdežto *Jan ze Slavkova* (1375), *Přiblin z Petrovic* (1380) a *Bohuslav* odtudž (1394) se starodávného spůsobu rovných per neb brkův drželi, dali si *Ješek ze Zvíkovce* (1388—1407) a *Markvart a Racek z Harachu* (1397) na svůj štít kouli, okolo níž se pára roztácela. Více méně malebná byla ta znamení u *Jana ze Slavkova* neb z *Meziopotoci* (1407, 1408), *Racka z Harachu* (1412), *Bohuslava z Petrovic* (1412), *Viléma* odtudž (1412—1417) a *Petra Harachére* (1412). *Buzek z Rovného* první měl novověký spůsob, totiž pára rovná a na špičce přiohnutá, nad helmou měl rohy se 4 páry na venkovskou stranu posázenými (1425). Tak i pečetil 1496—1538 *Markvart ze Hřebene*. Kromě toho svědčí o též rodu pečeti 1430 *Bohunka z Čákova*, 1441 *Jana ze Hřebene*, 1443 *Buzka z Rovného*, 1459 *Markvarta ze Hřebene*, 1465 *Jana z Petrovic*, 1471—1474 *Jana a Oldřicha ze Hřebene*. Týž Jan měl l. 1477 pečet, na níž byla uprostřed koule a každé pero bylo o sobě položené, dvě podlé boků a třetí podlé zpodu.

Harachéři z Petrovic měli na červeném štítě troje peří stříbrné do zlaté koule vsazené. Tak to viděl Břežan v kostele Třeboňském. V knize bratrstva sv. Kryštofa na Arlberce jest dvojí erb *Bernarta Harachére* z počátku 15. st. Na pravém červeném štítě jest zlatá koule s třemi stříbrnými páry, přikryvadla a rohy jsou černé a na každém rohu jest 5 per vnitř i zevnitř. Na druhém erbu jsou rohy vypsané na štítě, přikryvadla červená a zlatá, dvě křidla červená složená a na nich koule s páry. Tyto dva erby sloučeny pak u rakouských *Harachův*, tak že měli štít červený se svým znamením, na něm měli dvě helmy, totiž jednu s černými rohy (přidej k tomu stříbrná pera) a přikryvadly černými a stříbrnými a druhou se 2 červenými křídly složenými s týmž znamením jako na štítě a přikryvadly červenými a stříbrnými. (Obr. KB. 30 a 31. M. tab. 63, H. III tab. pečeti vl. z Rovného H. III tab. č. 7 a vl. ze Zvíkovce tamže č. 25.)

Na Moravě byl také tento erb, ovšem nelze tvrditi, byla-li krevní pospolitost s Harachy, ač jest možna. Trochu podobný erb měl l. 1297 *Velislav z Dlouhévsi*, cudař Pracovský. Čistě Harachovský štít měli 1345 *Jenec z Rauspruka*, dobře ze *Strachotic*, (1345 kouli a tři pera ohnutá, 1354 kruh a tři pera rovná, rozpeřená) a 1401 *Přibík z Bělovic*. L. 1402 má *Jan Sokol z Lamberka* na štítě kruh, z něhož vybíhají tři předměty pérům podobné. Na pečeti je opis „z Verlic“. (Arch. býv. dvorský.)

56. Lílie.

Erb heraldické lilie jen samotné vyskytuje se v Čechách na kolika místech. Na krevní souvislost lze mysliti jen u rodin, bydlících v krajině od Čechtic k Táboru. *Čechtíci z Čechtic* měli na červeném štítě stříbrnou lilií, jak svědčí erb městečka Čechtic (též Čestína kostela) a pečeť Václava z Č. (1495). Lilií pečetil (1395) *Přibík z Odlochovic* maje pečetidlo po nějakém Janovi, také měl týž erb l. 1403 *Mikuláš ze Hlohova*, oba z krajiny ke Vlašimi. U Tábora měli lilií 1436 *Petr a Ctibor z Pohnání* a potomci jich *Chval* (1472) a *Protivínští a Pohnanové z Pohnání* v 16. století. Že barvy byly stříbr. lile a modrý štít, dokazuje se majestátem (1593, 27. Octb.), jímž se dává povolení Václavovi a Petrovi bratřím Pohnanům, aby k témuž erbu přijali Pavla Ledeckého. Vladky od *Dubu* blízko odtud měli také lilií a klénot ruku snad lze vysvětliti tím, že se přiženili k nějaké starší rodině (z Uzdičova?). *Košínové z Košině* jako 1454 *Markéta* a 1485 *Jan* měli také lilií a *Jiří* (1578) měl za klénot půl lile a na ní tři péra. Pocházeli bezpochyby z Košina u Tábora, ač se psali z Košině. *Měděnci z Ratibořic* měli prvotně na červeném štítě stříbrnou lilií. (Obraz H. X tab.) Kolář našel v erbovníku musejném erb Jana Měděnce z R. a v Jilmě takový: štít zhora polovičný modrý a červený, dvě stříbrné lile, dole jedna, v pravo a v levo v obou polovicích, nad helmou červený jezdec na trůně sedící. Podobně (3 lile v červeném a jezdec) i M. tab. 138. Z nějaké Lomné u Vožice pocházeli *Bedřichovští z Lomné*, kteří měli na modrém štítě zlatou lilií a též znamení za klénot. (Frankova sbírka, Kolář z ruk. 8330.) Tak i na pečeti Václavově l. 1587. Ze Šebířova u Vožice pocházeli *Beřkovští z Šebířova*, kteří měli na červ. štítě stříbrnou lilií a nad helmou tatarský klobouk červený se stříbr. střechou ohnutou, na něm zl. knoflík a kytu z drobných per (barvy?, Paprocký o st. ryt. 129. Obraz viz H. IV tab., Kolář z ruk. mus., Jak. sb.) Tak ještě l. 1670 na pečeti Jana Jaroslava. V Jindřichově Hradci (1579) nachází se pečeť s písmenami A. B. Z. S., na níž jest klénotem také lile. (Obr. M. 93, KB. 6, B. 3, 77.) *Chval ze Chmelného* (1417—1436) na trojích pečetích míval lilií i na štítě i nad helmou.

Tak i pečetil l. 1445 *Jindřich z Hojovic* a týž erb měl *Jan z Kralovic* (1440—1445) z neznámé vsi téhož jména, po němž také Čechtice týž erb děditi mohly.

57. Pruh s koulí.

Erb tento oblíben byl u rozvětveného rodu v kraji Plzenském, kdež u vsi Svínomaz nedaleko Stříbra stálo hlavní sídlo jeho *Hrádek*. Pouhý klénot, totiž zářící koule spatřuje se na pečetech *Sezimy z Hrádku* a *Petra z Luhova* (1379), úplný erb totiž štít s pruhem na příč a zářící koulí u *Benedy ze Slavic* (1374), jenž l. 1384 jen prostým štítem pečetil. Podobná pečeť, ako 1374, spatřuje se i u *Chvala z Očina*, jen že má nad helmou korunu

a koule by se i na prostou kytu vykládati mohla. *Drzdéř z Olbramova* (1402), předek Drzdéřů z Hrádku a *Sulek*, probošt Chotěšovský (1406) pečetili pouhým štítem.

Lopatové ze Hrádku, zejména *Maršík* (1405–1415), *Jan* (1406), *Sezema* (1406), *Jan* (1415) a *Habart* (1431–1440) drželi se starého erbu. *Jan Kule ze Hrádku* (1433–1452) měl kromě štítu korunu nad helmou a prostou koulí. Tak i 1470 *Jan Soběslav z Očina* a *Hrdibor ze Slavic*.

Markvartové ze Hrádku měli štít červený se zlatým pruhem a nad helmem černou neb železnou koulí, z níž šlehají tři neb čtyři plameny. (Jak. sb. erb v Týně Horšovském, ale tu je pruh bílý snad od vyblednutí. Obraz v Soupisu Sušicka, str. 217, M. tab. 133. H. III, IX tab.) Tak i na pečetidle Polyxeny Malovcové z Hrádku (v museum). Barev Drzdéřův neznáme, ale měli za klénot pouhou koulí, jak viděti na Roudnickém otisku Janovy pečeti (1563).

Smolíkové ze Slavic měli podobný erb a tuším týchž barev. Koule, která měla jako u Markvartů na vrchu bílý lesk, pokládána později za granát s bílou (!) dutinou, a malováno pak též znamení se zl. plameny i na červeném štítě. Pruh a ohnivou koulí měli na pečetech *Lvík* (1445), *Zikmund* (1451), *Smil* (1494), *Zdeněk* (1600) a *Jiří Albrecht* (1627).

Dlužno do rozrodu tohoto také připočísti *Ždářské z Chrastu*. Erb jejich byl štít trojdílný, z vrchu stříbrný, u prostřed černý, u zpodu červený, přikryvadla červ. bílá a černobílá, nad helmem koule modravá (černá?) s bílým leskem, z níž plameny vyskakují. (Jak. sb.) Sem by patřil *Racek z Věžky* (1364) štítem svým, ač má za klénot jelení rohy. Trojdílný štít je u *Jindřicha*, faráře Všerubského (1364), poněvadž každé z polí na pečeti je jiným spůsobem označeno. Podobný štít má *Bavor ze Všerub*, (1364) a ke sklonku 15. st. *Oldřich z Chrastu* sed. na Ždáře.

58. Měsíc.

Erb půl měsice byl oblíben na Moravě, kdež jej měli na pečetech 1373 *Beneš* a *Vlček z Opatovic*, 1389 *Velislav z Meziborí*, 1395, 1407 *Vícek z Opatovic*, 1407 *Jan z Dlouhé vsi odjinud z Opatovic*, 1417–1421 *Jan House z Krumsína* a 1419 *Přibík z Palupína*.

Též znamení, ale na rozích kytami ozdobené nosívali 1364–1386 *Medvídek z Dubčan*, 1372 *Ješek Ochozka z Ochoze*, 1386 *Zbyněk z Dubčan*, 1391 *Jícha Pešek z Držovic*, 1406 *Všeboř z Dubčan*, 1412 *Ctibor a Janek Doupníkové z Nětkovic*. Ti všichni předepsaní měli rohy k vrchu obrácené.

Ctibor a Michek bratří z *Ratibořic* (1348) měli půlměsíc pokosem položený s rohy dolů. Tak i 1388 *Michek ze Lhoty*.

Jak se zdá, byli předepsaní jednoho kmene, ale v 15. st. se odlišovali. *Bareš z Čihovic* a z *Dubčan* nejmenovaného léta má měsíc a nad ním klobouk. Doupníkové přibrali si nad měsíc kříž. Tak 1447, 1448 *Jan*.

Prvotního měsíce drželi se v 16. st. ještě dvě rodiny. Rod *Plachých z Voděrad a Puc-hartové Voděradští z Voděrad* měli na modrém štítě zlatý měsíc, nad helmem paví kytu a na ní měsíc. (Paprockého Zrcadlo, 371, Jak. sb.) Tak i na pečeti Janově (1489), který seděl na Hor. Chlevskem a Puchartův v 17. st. Není pochyby, že z nějaké zaniklé vsi pocházeli *Vřesovci z Vřesovic*, z nichž první Jakoubek přišel z Moravy do Čech za husitských válek. (Font. r. B., V, 615.) Jejich prvotní erb shodoval se s erbem Voděradských (Paprocký o st. ryt. 61), ale rozcházel se klénotem. (Obraz v H. IV tab.) Na pečetech Jakoubkových (1432 a t. d.) jest křídlo a syn jeho Jan (1450) má čtverhranaté prkno s šachovnicí. Když Vilém, Wolf Ilburk a Jan Hubert byli do panského stavu říšského povýšeni (1622, 12. Decb.) byl erb jich takto polepšen: štít polovičný, dole modrý se zlatým měsícem, nahoře bílý s červeným pruhem na příč a přes to pole černý korunovaný orel se zlatým F na prsou. Týž štít obdrželi majestátem 1668, 30. května i *Kyšperští ze Vřesovic*. (Obr. M. tab. 123.)

Jednoduchý měsíc vladyk z Palupína svědčil by o tom, že téhož původu jsou *Martinkovští z Roseče*. Měli na štítě také půl měsíce, ale nad ním a pod ním po hvězdě a za klénot paví kytu s týmž znamením jako na štítě. (Paprockého Zrcadlo 356 a pečeti ze 17. st.)

V Čechách bylo znamení půl měsíce roztroušeno a souvislost těch, kteří je měli, jest nejista.

59. Tři nohy.

Rod *Milhosticův* jest jeden z těch několika, jež až do 12. stol. na záptek doložiti lze. Předek jich Milhost, zůstavil syny Petra (1175—1194), Milhosta (1175—1225) a Ahně († 1179), z nichž Milhost, pokud je známo, měl potomstvo syny Ahně a Petra (1196 a t. d.) a z Ahně vnuky Petra (1234) a Jindřicha (1252—1269). L. 1303 žili bratři Ahně, Englhart a Vítek z Rabšteina. Jetřich z Brda, Vítek ze Stvolna, Líděř z Rabšteina a Ivan z Bržína (1321) měli tři brněné nohy bezpochyby stříbrné na červeném, jak se posud spatřuje v erbu městečka Mašťova. Potomci jich nemajíce co činiti s Rabšteinem psali se po něm, ale hospodařili na drobných zbožích.

Jedni dostali se v držení Lozy a pečetí třemi nohami zbrojnými, jako Jan z R. a z Lozy; potomci jeho pak se nazývali *Lozskými z Rabšteina*, ale opustili prvotní svůj erb a přijali polovičný štít druhých pánu Hoštounských z Rabšteina. Tak pečetil 1550 Bořivoj Lozský z R. (Arch. DZ. VII, 2.) Barvy štítu byly černá a zlatá, přikryvadla a složená křídla týchž barev (přední černé, zadní zlaté. Jakub. sb.)

Jiná větev seděla na Marticích, jak svědčí pečeti Burjana (1460—1475) a Ctibora (1505) z Martic. Potomci jejich nazývali se *Martickými z Rabšteina*. Albrecht M. z R. (1586) měl starodávné znamení na štítě a za klénot pět pštrosích per. Tak se popisuje erb i v Jak. sbírce, totiž stříbrné brněné nohy na červeném, přikryvadla týchž barev a pět pavích per. (Obraz erbu H. XIII tab. tamže i obraz pečeti.)

Třetí větví byli *Mašlovci z Maštova*. V Arlberské knize sv. Kryštofa jest erb Hanuše z Maštova (1409) štít červený s třemi nohami zbrojními bílé barvy, přikryvadla červená a žlutá a za klénot dvě křídel složených žluté barvy. Jak již řečeno, spatřuje se týž štít i v erbu městečka Maštova a kromě toho na pečetech Lévy z Maštova (1463—1483).

Ojediněle vyskytuje se též znamení u Bedřicha z *Prohoře* (1360) a Jindřicha mladšího z *Údrče* (1449). Doložiti dlužno, že byli i v cizině rytíři téhož znamení a přijmění z Rabšteina.

V Čechách byli téhož znamení také *Píškové z Hradenína* (viz v II. odd.), ale krví nesouviseli s předešlými.

60. Kotouč.

Kotoučem vyrozumívala se okrouhlá deska, jejížto kraj byl oblý a prostředek zdobený byl boulí neb puklicí. Druhdy bývá kraj rovný a nachází se kroužek okolo prostředku, aneb jest prostě v prostředu otvor, tak že se kotouč podobá žernovu. (viz obr. H II a IV tab.)

Zvláštní kotouč jest *kotouč hořící*, totiž takový, který jest posázen plameny, druhdy tak dlouhými, že se podobá středověkému obrazu slunce neb plamenné hvězdy, jaká je vyobrazena v Rukopise o Zjevení sv. Jana (v kapitulní knihovně). Druhdy jsou plameny těch kotoučů krátké a vypadají jako palce u jistých kol mlýnských.

Nejstarší kotouče spatřujeme u *Svojše ze Vzdouně* (1290), jinak ze *Stetlinu*, což lze vykládati na nyn. Kolínec. Jsou po obou stranách helmy a posázeny plameny. On i syn jeho Oldřich (1312), který také tak pečetil, byli předkové pánův z *Vilhartic*, kteří podrželi kotouč za klenot.

Dříve bylo znamení kotouče oblíbeno v jižních Čechách a kromě toho v Čáslavsku. Zdali všichni Kotoučové pocházejí od jednoho praděda nebo od několika, nelze již rozluštiti pro nedostatek paměti z 12. a 13. století. Z l. 1360 pochází list bratří Jetřicha, Vojtěcha, Lipolta a Jana z Čejetic u Strakonic (v arch. arcikněžství Krumlov.), kteří rozdílně pečetili. Jetřich má na štítě věnec jako pletenec, Vojtěch a Jan mají hořící kotouč a Lipolt má zcela jiný erb, jsa snad bratrem jednobříšným. Zdebor Čejka z Č. (1413) má prostý kotouč. Tito patrně souvisí s Dlouhoveskými. V listu oněch (1360) svědčí Lipolt a Zdimír z *Dlouhévsi*. Onen pečetil klénotem dvou rohů, kteří byli posázeni každý třemi kotoučky na spůsob kroužků. Zdimír má na pečeti hořící kotouč, podobný hvězdě hořící, jak je vyobrazena v kap. 8. zjevení sv. Jana. Týž Zdimír má l. 1370 kotouč, obtočený září, která jej činí podobným kolu s mnohými a dlouhými zuby. Pozdější Dlouhoveští oblíbili si prostý kotouč, totiž Racháč (1400—1416), jinak ze *Lhoty*, Buzek z D. (1416) odjinud ze *Sedla*, Jan (1426) odjinud ze Lhoty, Petrman (1428), Racek (1442) a Blaislav (1446). Jan z Dlouhé vši obdržel z říšské kanceláře majestát (1456, 2. April) na polepšení svého erbu, tak že k posavádnímu erbu (železnému kotouči na černém štítě, přikryvadlům bílým a černým, křídlům rozložitým

s kotoučem) přidána zlatá koruna a do štítu i klénotu kopí přiroz. barvy topor zlatý), které šlo skrze kotouč přes roh. Polepšení to, kromě koruny, potomci zavrhli. U následujících Dlouhoveských (1456 Mikuláše a Jana Lhoty, 1459 Jana star., 1461 Petra, 1468 Jana, 1490 Lipolta a 1503 Jindřicha) užíváno jen prostého kotouče. V 16. století přijali zaň okrouhlý štít se hrotem uprostřed půl z profilu. Pole, které se l. 1450 jako černé popisuje, bylo modré, štít železné barvy se zlatými hřebeny. (Jak. sb.) Za klénot přijali koníka Kraselovských, tak jako tito kotouč jejich za znamení. (Obrazy M. tab. 3.)

K Dlouhoveským lze počítati i vladky z *Kanic* a z *Pačejova*. Mikuláš Tista z Kanic (1368) má sice za klénot tři hořící kotouče, ale Hynek z K., farář Čestický pečetil (1411) prostým kotoučem na štítě (Arch. Přečinovský ve Vimberce). Oldřich z Pačejova (1382) má kotouč podobný žernovu za klénot a Zachař (1413) má kotouč na štítě.

Jiná skupina byla v severním Prachensku a přilehlé krajině za Vltavou. Tu pečetil Přibík z *Chotěřiny* (1365) štítem na němž jest helm s kotoučem. K jeho potomkům patřili bezpochyby Hroch z *Předbořic* (1403) a Mareš z *Kovařova* (1407), kteří pečetili prostým kotoučem na štítě. Sem patří erbem i Jošt z *Počapl* u Březnice (1418, 1419) a Jetřich ze *Zaluží* (1429), jakož i Petr Micák ze Zaluží (1445).

Třetí skupina táhne se od Trhových Svin a Netolic až do okolí Tábor-ského. Ješek z *Jedovar* měl kotouč na spůsob hořící koule a současně Otík z *Čeřejova* prostý kotouč (1371, Arch. ve Svinech a města Krumlova). Procek z *Rakova* odjinud z *Třebče* (1375–1379) měl hořící kotouč na štítě. (Obraz pečeti H III tab. č. 17.) Pešík *Kabele* z *Chvališovic* (1387) pečetil helmu a hořícím kotoučem, avšak Setěch odtudž (1411) měl prostý kotouč s dvojí obrubou. Jan z *Milíkovic* (1397) měl na štítě kotouč s dvojí obrubou. Mikeš a Diviš z *Vesce* pečetili l. 1397 hořícím kotoučem, ale již 1404 prostým. Léva ze *Mnichu* odjinud z *Mezného* (1428) pečetil takovým kotoučem jako z počátku popsán. Pešík z *Bělé* (1441) měl podobné znamení na štítě (sice viz II z Bělé), jakož i Jan Krásá z *Jedlan* (1429).

K této skupině patří též Žišovští z *Udimě*. První z nich Vykart z U. (1443) má kotouč, v jehož středu je boule. Ale týž má l. 1454 štít, na němž jest okrouhlý, jezdecký štít s bodcem. Hroch (1458) má na štítě jen bouli neb kouli. Matěj Borotín z U. (1462) má kotouč s boulí a vyvýšeným krajem. Nabyvše Žišova a Kutné hory, změnili si kotouč na štít, jako Dlouhoveští. První jej má Peltrram z U. (1454). Obraz erbu Žišovských jest v Nepomuckém kostele, ale barvy nejsou známy.

Jiná skupina jde od okolí Jihlavského ke Kutné hoře a ke Chrudimi. Oldřich a Mikuláš Hamrové z *Cejlův* (proti moravskému Kostelci) mají na štítě prostý kotouč. Petr Bohdal ze *Smrdova* (1452) má hořící kotouč nad helmu a co je na štítu rozmazaném nelze rozeznati. (Arch. Želivský.) Jakub ze *Šlechtína* u Ledče (1450) má kotouč. Jan Čejka z *Sezemic* (1523) má pletenec okrouhlý, ale patrně okraj kotouče, protože uprostřed jest koule.

V Klucích viděl Kolář znamení, podobné hořícímu kotouči a za klénot tří péra (1506), jenž jest patrně téhož rodu. Ačkoliv pak dán erbovní list Šlechtínům z Sezemic, v němž se popisuje znamení jich jako zrcadlo, přece pečetí Matyáš Š. z S. (1580) kotoučem a koulí s dvojím okrajem. Kotoučem pečetil ok. r. 1360 Ješek z *Vicemilic*, až před tím s bratrem pečetil ohnivou koulí. Také Jan Ronovský z *Líbice* (1479) pečetil kotoučem s okrajem a koulí. (Arch. Vratislavský.) Z okolí Chrudimského patří sem Pešík z *Rozhovic* (1358), jenž má za klénot znamení podobné žernovu.

Zajímavé jsou proměny u vladyk *z Čestína kostela*, *z Křešic* a *z Ostředka*. Předkem jich byl Mojek (1360), jehož bratří byli Zdeněk a Mikeš. Týž Mojek měl syny Zbyňka 1359—1412), jenž byl nějaký čas farářem v Čestíně-kostele, Ahníka (1375 atd.) a Mikuláše (1375 atd.), jenž seděl na Petrovicích. Zbyněk pečetil 1381 kruhem hořícím. *Ahníkové z Křešic* byli potomky Mikulášovými skrze syna jeho Zbyňka († j. 1436). Daniel A. z K. (1568) pečetil znamením podobným žernovu, jenž jest posázen páry ohnutými. (Arch. býv. dvorský.) Barev neznáme. Jan Zoul z Ostředka 1397 měl za klénot hořící kruh, Petr Zoul odtudž 1427 měl též znamení na štítě. Pozdější *Chobotští z Ostředka* měli štít modrý a v něm kruh posázený červenými, žlutými a bílými páry. (Obraz v H XI tab.) Též znamení opakuje se jako klénot. Vyobrazení toho nachází se v arch. musejném mezi Běšínovskými spisy, ale lze za to míti, že erb tento i odchylně vyobrazován, zejména jako hvězda složená z per. Taková hvězda modrá, červená a žlutá vidí se v Jak. sb. Konečně sem patří vladky *z Tichonic*, totiž Diviš 1432, Mikeš 1442, Zdeněk 1450 a Petr Majnuš *ze Psar* 1450. Ti všichni pečetili kotoučem do vnitř prohnutým a ve středu boulí ozdobeným, majice jej i za znamení i za klénot.

Ojediněle vyskytuje se kotouč v ostatních Čechách. Čeněk *z Kříčova* (1468) u Bydžova maje jej na štítě jako žernov a za klénot jakousi bylinu neb vysokou kytu. Petronila *z Přezletic* (1565) pečetila takovým plétencem, jako Čejka ze Sezemic. Na pečeti Zikmundově *ze Stodůlek* (1449) spatřuje se kotouč s dvojí obrubou po kraji a okolo prostředku. Mikuláš Strýc *z Libošovic* (1430) měl za znamení i klénot kotouč podobný žernovu.

Možno sem počíti i vladky *z Kralovic*, protože Martin odtudž (1444) má prostý kotouč se širokým okrajem. O nich a Blahotických bude jednáno v II. oddělení. Také čtyři kotouče (z Dědibab), kotouč jako slunce z Jíkve, Nemyčevsi, Čachovic a Valečova) a kotouč s šachovnicí neb sítem anebo jiným předmětem zůstavujeme k II. oddělení.